

Univerzita Karlova v Praze

Katolická teologická fakulta

Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Fundamentální morálka

David Válka

ETICKÉ IMPLIKACE PŘIKÁZÁNÍ LÁSKY DLE VERITATIS SPLENDOR
A DEUS CARITAS EST

Komparace pojetí univerzální etické normy u Jana Pavla II. a
Benedikta XVI. v uvedených encyklikách

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Mgr. Jaroslav Lorman, Th.D.

PRAHA 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů jsem uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. prosince 2011

Bibliografická citace

Etické implikace přikázání lásky dle Veritatis splendor a Deus caritas est : Komparace pojetí univerzální etické normy u Jana Pavla II. a Benedikta XVI. v uvedených encyklikách : bakalářská práce / David Válka ; vedoucí práce: ThLic. Mgr. Jaroslav Lorman, Th.D. -- Praha, 2011. -- 46 s.

Obsah

Úvod: Příkázání lásky je jedinou normou veškeré křesťanské etiky.....	6
1 Charakteristika metody, základní východiska.....	8
1.1 Analýza Veritatis splendor a Deus caritas est s komparativními prvky.....	8
1.2 Biblická hermeneutika vybraných míst.....	8
1.3 Parametry syntézy a cíl závěru.....	8
1.4 Stanovení témat, stručná charakteristika základních pojmů.....	8
1.4.1 Přehled základních pojmů a témat.....	9
1.4.1.1 Lásky.....	9
1.4.1.2 Bližní.....	10
1.4.1.3 Příkázání lásky.....	11
1.4.1.4 Zákon.....	11
1.4.1.5 Svoboda.....	12
1.4.1.6 Pravda.....	12
1.4.1.7 Následování.....	13
2 Analýza encyklik a hermeneutika vybraných citací Písma.....	14
2.1 Pragmatika Veritatis splendor.....	14
2.2 Pragmatika Deus caritas est.....	15
2.3 Pojetí PL a výskyt témat v obou encyklikách.....	16
2.3.1 Výpis citací Písma vzhledem k tématům.....	16
2.3.1.1 Deus caritas est.....	16
2.3.1.2 Veritatis splendor.....	18
2.4 Hermeneutika vybraných citací.....	20
2.4.1 Přiřazení citací k tématům.....	20
2.4.2 Lásky – 1 Jan 4; 1 Kor 13.....	20
2.4.3 Bližní – Lk 10,30 – 37; Mt 25, 31 – 46.....	22
2.4.4 Příkázání lásky – Dt 6, 4 – 5; Lv 19,18; Mk 12, 29 – 31; Mt 22, 34 – 40.....	23
2.4.5 Zákon – Řím 8,2; Řím 13,10.....	25
2.4.6 Svoboda – Gal 5,13; Jan 8,32.....	25
2.4.7 Pravda – Jan 14,6; 1 Petr 1,22.....	26
2.4.8 Následování – Jan 15,12 – 17.....	27
3 Syntéza sedmi témat.....	29
3.1 Lásky – láska k Bohu a k bližnímu jsou jedinou láskou.....	29
3.1.1 Pojetí lásky v encyklikách.....	29
3.1.2 Vztah lásky k Bohu a lásky k bližnímu.....	30
3.1.3 Trojiční charakter lásky.....	31
3.1.4 Společenství lásky.....	31
3.2 Bližní – nezáleží na tom, kdo je bližní, ale že jej miluji.....	32
3.2.1 Eschatologický rozměr lásky k bližnímu.....	34
3.3 Příkázání lásky – odpověď na nárok lásky – musíš milovat.....	34
3.3.1 Svátostný charakter příkázání lásky.....	34
3.4 Zákon – mým zákonem je Kristus.....	35
3.4.1 Vztah příkázání lásky k tóře.....	36
3.4.2 Pod zákonem a pod milostí.....	36
3.4.3 Mým zákonem je Kristus.....	37
3.5 Svoboda – cílem svobody je pravda.....	37
3.6 Pravda – přijetí pravdy je předpokladem lásky.....	38
3.7 Následování – milujte se navzájem skrze Něj, s Ním a v NĚm.....	38
3.7.1 Já jsem cesta.....	38
3.7.2 Jednota Kristovy lásky.....	39
3.7.3 Buďte dokonalí, buďte svatí.....	39
3.7.5 Ježíš etickou normou.....	39
Závěr – jako milované děti následujte Božího příkladu.....	40
5 Literatura.....	43
5.1 Základní dokumenty.....	43
5.2 Encykliky.....	43
5.3 Komentáře Písma.....	43

5.4 Komentáře encyklik.....	43
5.5 Teologie učitelů církve.....	44
5.6 Morální teologie a etika.....	44
5.7 Doplnková literatura.....	44
6 Seznam zkratk.....	44
7 Abstrakt.....	45
ETICKÉ IMPLIKACE PŘIKÁZÁNÍ LÁSKY DLE VERITATIS SPLENDOR A DEUS CARITAS EST	
.....	45
Komparace pojetí univerzální etické normy u Jana Pavla II. a Benedikta XVI. v uvedených encyklikách.....	45
ETIC IMPLICATIONS OF COMMANDMENT OF LOVE ACCORDING TO VERITATIS SPLENDOR AND DEUS CARITAS EST.....	46
Comparison of interpretations of universal etic norm by John Paul II and Benedict XVI in quoted encyclicals.....	46

Úvod: Příkázání lásky je jedinou normou veškeré křesťanské etiky

V roce 1993 označil Jan Pavel II. tehdejší situaci v morálce jako krizi¹, která má svoji příčinu v rozdělování svobody a pravdy, ve svém důsledku v rozdělování víry a života. Projevem krize byly především relativismus a pluralita názorů. Zůstává otázkou, zda je dnešní situace jiná, tedy jestli je krize bez mála dvacet let po promulgaci Veritatis Splendor² zažehnána. Jan Pavel II. dochází při promýšlení vztahu pravdy a svobody k závěru, že pouze v aktu lásky svoboda dosahuje skutečné pravdy³. Láska je nejen silou, která nás vede k pravdě, ale je také cílem, je odpovědí na dar Boží lásky. Ten, kdo miluje Boha a bližního, musí zachovávat i příkázání. Láska je tedy ideál, ke kterému se má vztahovat veškerá křesťanská morálka.

Benedikt XVI. s ještě větším zaujetím podněcuje *odhodlání lidí rozhodněji odpovídat na Boží lásku*⁴. Úmyslně tak navazuje na svého předchůdce⁵. Kard. Ratzinger psal článek k Veritatis splendor, kde popisuje základní myšlenky a body. Na konferenci Výhledy morální teologie deset let po Veritatis splendor v roce 2003 uvedl, že ve veřejné diskusi byla opomenuta jedna z hlavních myšlenek a výzev Veritatis splendor, že morálka má pramenit z Písma a z osoby JK. Sám pak v Deus caritas est zdůrazňuje Kristovo „nové“ příkázání lásky. Jeho inaugurační encyklika je pozváním k prohloubení volání lásky jako fundamentu veškeré morálky⁶. Benedikt též zdůrazňuje, že láska – caritas je prvořadou úlohou církve.

Na základě komparativní metody srovnám ve své práci encykliky Veritatis splendor a Deus caritas est především ve vztahu k příkázání lásky, které oba

1 VS čl. 5.

2 Byla promulgována 6. srpna 1993.

3 Camminare nella Luce dell'Amore, s. 77.

4 DCE čl. 1.

5 Srov. Christian faith as "the Way": An introduction to Veritatis Splendor, Cardinal Joseph Ratzinger, Communio 21 (Summer, 1994) – Communio International Catholic Review pg.199 – 207, Přeložil do a.j. E.A. Diederich, S.J.

Srov. také DCE čl. 1; čl. 16 – 18.

6 Camminare nella Luce dell'Amore, s. 79.

autoři postavili do středu svého zájmu. K hermeneutice obou textů bude třeba připojit hermeneutiku biblických textů, zejména těch, na které se obě encykliky odvolávají.

Pokud má podle Ratzingerovy interpretace textu *Veritatis splendor* pramenit veškerá křesťanská morálka z Písma a z osoby Ježíše Krista, je pochopitelné centrální postavení tzv. přikázání lásky v celku křesťanské teologické etiky. Dalo by se to vyjádřit také tak, že přikázání lásky je jedinou normou veškeré křesťanské etiky a jakékoliv další normy z ní vycházejí. Bůh nám přikazuje „miluj“, ale láska je mnohem víc, než přikázání⁷. Bůh sám člověka předchází a daruje mu sám sebe⁸. Obsahují – li starozákonní texty přikázání lásky k Bohu i k bližnímu⁹, v novozákonním zjevení se obsahem přikázání lásky stává reakce na setkání s Bohem – člověkem Ježíšem Kristem, s vtělenou Boží láskou. Víra, jako lidská odpověď na toto božské slovo (*logos*), je označením vztahu, který vzniká mezi člověkem a Bohem. Jeho kvalita je podle novozákonních textů úzce spjata s kvalitou láskyplného vztahu člověka ke druhým lidem, jak to Ježíš vyjádřil už v tzv. „novém přikázání“: „milujte se navzájem, jako jsem miloval já vás“¹⁰.

V první části bakalářské práce budu stručně analyzovat text obou encyklik. Ve druhé části podrobím analýze biblické ukotvení jejich argumentace. Třetí část bude věnována syntéze sedmi témat, které jsou klíčové pro podpoření teze, že přikázání lásky je jedinou normou křesťanské morálky a všechny ostatní z ní vycházejí.

7 DCE čl. 1 a 14.

8 DCE čl. 1, VS čl. 20.

9 Lv 19,18 (srov. Lv 19, 34), Dt 6, 4–5, též Tob 4,15.

10 Jan 15,12.

1 Charakteristika metody, základní východiska

1.1 Analýza Veritatis splendor a Deus caritas est s komparativními prvky

Pragmatika obou encyklik se sice liší, přesto lze najít mnohé styčné body. Cílem analýzy encyklik je odhalit výskyt níže stanovených sedmi témat a vybrat pro ně nejvhodnější citace. Kontext vybraných míst bude analyzován v takovém minimálním měřítku, aby byl zachován smysl a význam uvedených hlavních tezí. Na základě celkové analýzy budou vybrány vhodné výpovědi do syntetické části.

1.2 Biblická hermeneutika vybraných míst

Na základě analýzy Veritatis splendor a Deus caritas est budou stanovena konkrétní místa v Písmu, která se 1) vyskytují v encyklikách a 2) mají vazbu k sedmi níže stanoveným tématům. Ze čtyř základních funkcí Písma¹¹ se zaměřím na první dvě, heuristicko – hermeneutickou a odůvodňující, senzibilizující funkce bude aplikována pouze v souvislosti s citovanou literaturou a kulturně – dějinnou funkci omezím na minimum. Vzhledem k tomu, že zaměření práce je v rámci fundamentální morálky, omezím se při biblické hermeneutice na výpis nejzákladnějších výpovědí.

1.3 Parametry syntézy a cíl závěru

Ve třetí části provedu syntézu sedmi níže uvedených témat, kdy každé téma bude mít úvodní odstavce související s analyticko–hermeneutickou částí, syntetické jádro pojící výpovědi obou encyklik a jejich komentářů a shrnující závěrečné odstavce. V závěru bude sloučeno sedm témat do stručné apologetiky základní teze.

1.4 Stanovení témat, stručná charakteristika základních pojmů

Nejprve je třeba stanovit základní pojmy. Předpokladem je, že slovo „Bůh“ je explicitní¹². Ústřední téma přikázání lásky implicitně vyžaduje objasnění

11 ŠTICA, s. 23 – funkce Písma dle Marianne Heimbach – Steinsově.

12 S veškerou úctou k tajemství trojjediného Boha se dotkneme trinitární teologie jen letmo, zejména tam, kde se k tomuto tématu vyjadřují JP II nebo BXVI.

výrazů „láska“ a „bližní“, taktéž nastínit základní rozměr vztahu lásky k Bohu a k bližnímu. Příkázání lásky má už v Písmu množství různých titulů a pojetí, přiblížíme se těm, které užívají a citují Jan Pavel II. a Benedikt XVI.

Z příkázání lásky vyplývá komplex otázek, které se dají rozdělit na dvě skupiny: „proč“ a „jak“. Jsou tři hlavní důvody, proč žít podle „nového“ příkázání: láska je cíl svobody¹³, láska je naplněním zákona¹⁴, láska má svůj původ v pravdě¹⁵. Díky těmto třem pilířům, které budou stručně charakterizovány, vede příkázání lásky ke spáse. Perspektiva lásky významně mění pohled na svět, ve kterém máme působit a přinášet ovoce. Vzniká tak otázka, jakým způsobem lze podle příkázání lásky žít. Odpověď je v Ježíšově „novém“ příkázání, jež lze naplňovat následováním svatých vzorů, na prvním místě vzoru Ježíše Krista a Panny Marie.

Seznam základních témat: 1) láska, 2) bližní, 3) příkázání lásky 4) zákon, 5) svoboda, 6) pravda, 7) následování.

1.4.1 Přehled základních pojmů a témat

1.4.1.1 Láska

Pod pojmem láska se v Písmu skrývá široké sémantické pole¹⁶, ze kterého v rámci NZ vyplouvají na povrch dva výrazy: *agapé* a *charis*¹⁷. *Agapé* vyjadřuje nejvyšší a nejušlechtlejší podobu lásky, která ve svém objektu vidí něco nekonečně cenného. Slovo *charis*¹⁸, překládané často jako milost a mající

13 VS čl. 87.

14 Řím 13,10.

15 CIV čl. 1.

16 Slovo *láska* je ve SZ nejčastěji překladem hebr. 'āhēb, které se používá ve stejném významu jako naše. V podstatě jde o vnitřní sílu (Dt 6,5 „celou svou silou“), která nutí ke konání činnosti poskytujících potěšení, k získání předmětu, jenž probouzí touhu, nebo jedince vede k sebeoběti pro dobro milované/ho a k neochvějně věrnosti. Nový biblický slovník, s. 546.

LXX i NZ pomíjejí častý řecký výraz *erōs*, jež označují lásku pohlavní, i když někdy zduchovnělou, ale vždycky vyvolanou hodnotou milované osoby a v podstatě egocentrickou, toužící po majetnictví této osoby k uspokojení sama sebe. BS, A. NOVOTNÝ, s. 426.

17 Pro všechny formy lásky se v NZ užívá řeckého *agapē*, *agapaō*, ačkoliv v klasické řečtině je to slovo vzácné. Vyjadřuje nejvyšší a nejušlechtlejší podobu lásky, která ve svém objektu vidí něco nekonečně cenného. Alternativním výrazem k *agapaō* je *fileō*, označující přirozený důvěrný cit, nebo zálibu v příjemných činnostech. Sémantická pole obou slov se však významně překrývají. Nový biblický slovník, s. 546.

18 S pojmem lásky se významně pojí i výrazy milosrdenství a milost. *Milosrdenství* (hebr. *chesed*) je ochota pomoci, prokazování věrnosti a solidarity v rámci smlouvy společenství, ať už jde o rodinu, národ, nebo vztah mezi Bohem a lidmi. Bůh prokazuje milosrdenství těm, kdo poslouchají jeho příkázání, kdo jej milují. Tak, jak je milosrdný nebeský Otec, máme být milosrdní i my. *Milost* (hebr. *chēn*) je synonymem

úzký vztah k milosrdenství, označuje lásku služebnou, aplikovanou, která je následována smýšlením a činy. Obě slova se ve svém významu a působnosti prolínají.

Výraz Boží láska¹⁹ v sobě zahrnuje lásku člověka k Bohu a lásku Boha k člověku a pojí je v jeden nerozdělitelný celek. Podobně je tomu tak s láskou k Bohu a k bližnímu, které pojí výraz láska Kristova²⁰.

1.4.1.2 Bližní

Bližní je podle SZ spoluúčastníkem smlouvy mezi Bohem a Izraelem²¹. V NZ se pojem bližní rozšiřuje na všechny lidi, kteří se stávají účastníky smlouvy dle zákona lásky. Podle tohoto zákona je každý hoden milosrdenství²².

pro přízeň, náklonnost, příjemnost, laskavost. Milost úzce souvisí s milosrdenstvím, ale je širší významem a působností, protože se neváže na žádnou smlouvu. Milosrdenství je důsledkem nepodmíněné a nezasloužené milosti. V NZ dostává milost nový rozměr díky řeckému pojmu charis, které v klasické řečtině označovalo potěšení, radost, vděčnost a dík za radost. V NZ je milostí – charis označována přízeň, náklonnost, která je projevována smýšlením a činy. Milost je Boží dar, který vylučuje všechny nároky a zásluhy (skutky Zákona), protože přehlídá nedokonalosti a hřích, naopak dává spravedlnost a život. Kdo se octl v oblasti milosti, je současně pověřen nějakou úlohou v církvi. To je podstata charitativní služby – služby lásky. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 426.

19 Vlastnosti B. lásky: *Je svrchovaná – vyvoluje si, koho chce, není vázána, není závislá na kvalitách toho, koho miluje. Její původ je ve svrchované, nevysvětlitelné vůli a milosti Boží, která v tom, koho zahrnuje, vyvolává lásku. Je ničím nezasloužená, ačkoliv se jí lid smí dovolávat a žádat ji. Je svatá, očekává naprostou věrnost. Protože je svatá, Bůh s bolestí trestá toho, koho miluje, aby přivedla k pokání a obrácení. B. láska vede milovaného k dokonalosti. Je odpouštějící. Je nesrovnatelně hlubší než láska matky k dětem.*

Boží láska k člověku a láska člověka k Bohu spolu tak úzce souvisí, že je nelze oddělit. Bůh požaduje, abychom jej milovali celou svou bytostí, což se prokazuje tím, že jsme poslušni jeho přikázáním. Milovat Boha znamená milovat jeho jméno, jeho přibyték, jeho zákon, jeho svědectví, jeho spasení a jeho přikázání. Láska k Bohu se také projevuje láskou k člověku. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 368 – 370.

20 Boží láska k člověku je podle NZ skutečně ve vtěleném Slově, JK. Ten zjevuje B. I. svými slovy, činy, utrpením a svou bytostí. V něj se vtělila láska Boží jako touha po sebesdílení, sebezjevení, sebeobětování a obecnství.

Láska k Bohu je odpovědí na I. B. v Kristu, reakcí vyvolanou D.s., jež se projevuje jako rozhodnutí pro Boha. Láska k bližnímu je doplňujícím protějškem I. B a je na ní závislá. Láska je vždy dílem D.s. Boží láska nás nutí jednat s bližním, jakoby v něm byl sám přítomen Syn člověka. L. je známkou učedníků Kristových a známkou církve. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 368 – 370.

21 V SZ je bližní především spoluúčastníkem smlouvy, syn vlastního lidu v kultickém slova smyslu, spolu – Izraelec. Ve významu spoluobčan, sourodák, souvěrec. V Lv 19,34 rozšířen na příchozího, hosta. Proselytismus – Izrael = církev, kdo podstoupil obřizku, byl přijat a měl práva bližního. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 78n

Nejčastěji se slovem bližní překládá hebr. rēa, které má však širší použití, a to ve významu „jiný“, „důvěrný přítel“, „mileneček“, „manžel.“ Obecně rēa znamená ten, kdo se chová příslušným očekávaným způsobem, nejčastěji se užívá ve významu přítel, má blízko ke slovu 'āḥ = bratr. Podle NBS, s. 107.

22 Podle mil. Sam. je bližní každý, kdo potřebuje pomoc. Všichni jsou bratry Syna člověka, proto jsou všichni bližní. Je třeba se chovat dle lásky a víry dříve, než zkoumat, zda – li je bližní či není. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 78n

Odlíšné pojmy ḥesed a 'ah^abā – láska na základě smlouvy a láska z vlastního rozhodnutí splývají v NZ v agapē, která se od křesťana žádá ve vztahu k lidem v církvi i mimo ni. Podle NBS, s. 107.

1.4.1.3 Příkázání lásky

Příkázání lásky je popsáno u synoptiků jako tzv. dvojpříkázání²³, na němž visí celý Zákon i Proroci. Bývá označováno množstvím titulů: veliké, prvním, tj. nejdůležitější, ... U Jana je řeč o „novém“ příkázání, které navazuje na „staré“ a dává za vzor lásku Kristovu, která je vpravdě novým druhem lásky. Obecně má pojem příkázání velmi blízko k zákonu²⁴.

1.4.1.4 Zákon

Pojem zákon má několik významů, některé jsou protichůdné. Zákon – Tóra označuje souhrn zjevení Boží vůle²⁵. Dále se zákonem označuje Mojžíšovo uspořádání ze Sinaje. Zákon také může znamenat obecně souhrn příkazů, zákazů, rozkazů a nařízení, které mají uvádět v život lásku k Bohu a lásku k bližnímu. Tento dvojný charakter Tóry je vyjádřen v novozákonním dvojpříkázání lásky.

Apoštol Pavel užívá výrazu „pod zákonem“ jako protikladu k „pod milostí“²⁶. Tím se snaží poukázat na bludnou snahu ospravedlnit se „skutky zákona“ místo „skutky milosti“. V tomto kontextu může být zákon souborem pravidel, které jsou oddělené od vtělené Boží milosti²⁷. Zákonem má být jediné

23 V něm. Doplegebot (Rotter, Lohse).

24 Příkázání se v SZ vyskytuje nejčastěji ve smyslu nařízení vydaného od oprávněné autority, ustanovení Zákona. Židovští učitelé Zákona tvrdili, že v Pentateuchu je 613 příkázání, 365 záporů a 248 příkazů. Vzhledem k jejich množství se stalo velmi obtížným je všechny zachovávat, proto už ve starozákonní době existovaly snahy po utřídění příkázání podle důležitosti a hledala se ideální suma všech příkázání. Na otázku po velikém, prvním, tj. nejdůležitějším příkázání v Zákoně JK odpovídá, že jsou v podstatě dvě, jež však spolu tvoří organickou jednotu. Jde tedy o dvojjediné příkázání, na němž visí celý Zákon i Proroci. NZ přináší kromě univerzálního klíče ke všem ostatním příkázáním i jejich nové významy. Ježíšovo příkázání desatera radikalizuje a zdůrazňuje, že je třeba zachovávat i ta „nejmenší“. V perspektivě nového příkázání, které dává svým učedníkům, je hlavním kritériem láska Kristova, která je novým druhem lásky. V úsilí o dokonalou lásku máme zachovávat všechna příkázání až do krajnosti. Přesto nové příkázání lásky přináší větší svobodu. Význam výrazu „příkázání“ se posunuje od imperativu bez možnosti projevit vlastní vůli směrem k pověření, úkolu a zmocnění, pramenícímu z otcovské Boží lásky, jímž se máme dobrovolně podrobit tak, jako se v plné svobodě podrobil Syn. Kdo miluje, ten bude zachovávat všechna příkázání. Jednotlivá příkázání je pak nutno chápat jako různé stránky jediného příkázání lásky. Podle BS, A. NOVOTNÝ, s. 747n.

25 *Etymologie slova Tóra není zcela jasná. Souvisí se slovesem j – r – h, znamenající „vrhat“, „poučovat“.* Hledal – li ve starozákonních dobách někdo poučení, vyhledával kněze, který zprostředkoval odpověď, vyjádření Boží vůle, což se někdy určovalo vrháním losu. BS, Adolf Novotný, s. 1272.
Tóra = učení, vyučování.

26 Srov. Řím 6,14.

27 Zákon hříchu a smrti (Řím 8,2) je zjednodušeně řečeno jakýkoli zákon, který je odtržen od milosti. Výraz „pod zákonem“ označuje stav, kdy člověk koná skutky zákona s cílem ospravedlnit se a dosáhnout tak spásy vlastními silami.

Boží láska vtělená v Kristu, který zákon naplňuje²⁸. Dárcem zákona je Duch sv. Zde se mluví o Kristově zákonu, zákonu Ducha, zákonu svobody²⁹. Zákonem se též může označovat vedoucí, řídící princip (např. *zákon víry*).

1.4.1.5 Svoboda

Svoboda dle SZ znamená oproštění od otroctví, vysvobození od sil, které brání službě Stvořiteli. Svoboda je dar milosti přinášející radost ze společenství s Bohem, požehnání, které dává Bůh, když lid zachovává svou věrnost. Bůh osvobozuje tím, že si k sobě člověka váže.

Kristus nás vysvobodil z otroctví hříchu³⁰, z moci satana a područí smrti, jsme též vysvobozeni od jha Zákona³¹. Svoboda, kterou Kristus daruje, má svůj cíl v lásce. Jsme osvobozeni pro jho Kristova zákona³², zákona svobody³³. Dar svobody volá po odpovědi dobrovolného přijetí služby Bohu a lidem, po vzoru Ježíše Krista.

1.4.1.6 Pravda

Pojem pravda se používá ve dvojím smyslu: 1) intelektuálním, kdy jde o poznání skutečnosti, 2) morálním, kdy jde o spolehlivost, zásadovost, stálost, věrnost a přímost. Ten, kdo pravdu zná a zůstává v ní, je důvěryhodný, dá se mu věřit. Pravda by měla být základem všech mezilidských vztahů. Nejvyšší, dokonalou pravdou je Bůh. Ježíš, ztělesnění pravdy, ji zprostředkovává člověku a Duch svatý do ní uvádí. Nakolik člověk poslouchá Ježíše a věří v něj, natolik žije v pravdě³⁴.

28 *Mým zákonem je Kristus*. 1 K 9, 21.

29 Zákon Kristův (Gal 6,2), zákon Ducha (Řím 8,2), královský zákon nebo zákon svobody (Jk) jsou v různých významových odstínech stále zákonem lásky a milosti (agapé a caritas).

30 Srov. Jan 8,36.

31 Srov. Řím 8,2.

32 Srov. Mt 11,30.

33 Jk 1,25.

34 Podle NBS, s. 812n.

1.4.1.7 Následování

Následovat znamená doslova jít za někým, jít v něčích stopách, napodobovat někoho. Ve SZ následovat Hospodina znamenalo jít cestou, kterou přikázal, následovat se rovná poslouchat Boží nařízení a přikázání.

V novozákonním smyslu to znamená stát se Kristovým učedníkem, oprostit se od všech dosavadních závazků³⁵, zapřít sebe a mít tak podíl nejen na utrpení Kristově, ale i na království Božím. Následování a napodobování je doménou dětí Božích³⁶.

³⁵ Srov. Mt 19,29; Mk 10,29 – 30; Lk 14,26.

³⁶ V Jan 21,5 Ježíš oslovuje učedníky – své následovníky jako děti, též srov. Mt 18,3; Ef 5,1.
Kapitola podle BS, Adolf Novotný, s. 474.

2 Analýza encyklik a hermeneutika vybraných citací Písma

2.1 Pragmatika Veritatis splendor

Encyklika Veritatis splendor je svojí povahou reakcí na stav ve společnosti, ale i uvnitř církve, který Jan Pavel II. nazývá krizí. Příčiny morální krize jsou teologické povahy: protichůdný postoj, či spíše oddělení svobody od pravdy, čehož zhoubným důsledkem je oddělení víry od morálky.³⁷

Veritatis splendor se týká pouze některých základních otázek morální nauky církve.³⁸ Je psána na základě nutného rozlišování problémů vznikajících z učení učitelů etiky a morálních teologů, kteří zpochybňují některé základní pravdy vyplývající z Písma a z živé apoštolské tradice. Encyklika odkazuje na Katechismus katolické církve jako na platnou normu pro vyučování víře a věnuje se těm otázkám, které zůstávají sporné pro odborníky v etice a morální teologii. *Bylo by chybou pochopit encykliku jako imperativní opakování předchozí morálky, naopak sama přináší nová morální sdělení v duchu nové evangelizace*³⁹. Vlastní způsob tvrzení je založen především na kontinuitě s Tradicí⁴⁰ a na překonávání různých dialektických dualismů, které vznikly během doby postkoncilní.

Jan Pavel II. navrhuje dvě základní tvrzení:

- 1) Existence vnitřně zlých činů tvoří součást křesťanského Zjevení.

37 VS čl. 4.

38 VS čl. 5.

39 Camminare nella Luce dell'Amore, s. 78.

40 Jak předeslal na konferenci *Congresso Internazionale di Teologia Morale* v r. 1988, zdroj Camminare nella Luce dell'Amore, s. 75.

Normy vždy připouští možnost zlých činů.

- 2) Svědomí nevytváří zákon, ale je podřízeno sobě samému a své vlastní dynamice.

O reálné uchopení těchto dvou tvrzení, která spolu úzce souvisí, se Veritatis splendor snaží. Základní otázkou je vztah mezi svobodou člověka a Božím zákonem, implicitně jde o vztah mezi svobodou a pravdou. Tento vztah je naformulován ne teoreticky, ale z vnitřního dynamizmu lidského chování, určující je perspektiva jednající osoby.

V první kapitole JPII představuje následování Krista a jeho přikázání jako morální základ vyplývající ze Zjevení. Druhá kapitola je rozdělena do čtyř oblastí, které jsou propojeny v duchu *verita sulla liberta*. V první části JPII řeší téma vztahu a zákona, v části druhé dynamiku vztahu zákona a svědomí, ve třetí tato témata: základní rozhodnutí, konkrétní čin a jeho hodnota, jejich aplikace na téma hříchu. V části čtvrté morální hodnocení skutků a definuje morální předmět tváří tvář teleologismu.

Kapitola třetí zdůrazňuje důležitost svědectví církve pro morálku, ukazuje mučedníky a světce jako vzory. V závěru JPII vyzývá k následování Ježíše Krista a též Panny Marie, která je zářivým a krásným vzorem morálního života, protože se cele odevzdala Bohu a tak plně přijala dar lásky.

2.2 Pragmatika Deus caritas est

Encyklika Deus caritas est vyšla v roce 2005, kdy se kard. Ratzinger stal papežem, již pravděpodobně pracoval na knize „Ježíš Nazaretský“⁴¹ a průběžně přednášel a psal články, které byly posléze shromážděny Lienem Boevem do sborníku „Evropa v krizi“⁴². Deus caritas est zapadá do Ratzingerovy koncepce christologie světa, kterou představil již dříve v Úvodu do křesťanství. Encyklika stojí na christologickém základě sjednocení s Bohem v Kristu a v Eucharistii (čl. 14). Benedikt zdůrazňuje, že hlavním jejím poselstvím je evangelizace skrze prožívání lásky k bližnímu a za příklad dává na prvním

41 Originál vydán 16. dubna 2007.

42 Lieven Boeve – "Europe in Crisis: A Question of Belief or Unbelief? Perspectives from the Vatican." *Modern Theology* 23 (2007), zdroj Theological Studies 71, 2010, Lisa Sowle Cahill – Caritas in veritate: Benedict's global reorientation.

místě Pannu Marii, která je matkou vtěleného Slova a která se plně odevzdala Boží vůli. Svými postoji oponuje různým ideologiím, zejména proti marxismu, které směřují ke „zlepšení světa“ a s pevností tvrdí, že svět lze vést k dobru, pravdě a spravedlnosti jedině osobním prožíváním lásky k Bohu a bližnímu.

Člověk, který se stává křesťanem, stává se i součástí církve – „komunity lásky“ a je povolán k tomu, aby se jeho láska projevovala. Příkladem projevované lásky jsou milosrdný Samaritán (Lk), sv. Martin z Tours, Matka Tereza, protože přistupovali k potřebným z vlastního popudu, bez direktivního vedení jakékoliv instituce. Těžiště Benediktova poselství tak není v návodu na strukturální změnu společnosti, nýbrž v povzbuzení a zaměření k intenzivní křesťanské formaci, včetně formace morální, na základě živé spirituality.

Láska není jen osobním úkolem, ale úlohou celé církve, protože pramení z trojiční lásky⁴³. Významným projevem lásky je charitativní služba církve, která má být nezávislá, má se vyhýbat proselytismu a věrohodně svědčit o lásce Kristově. Ačkoliv je charitativní působení církve organizované a podléhá různým strategiím, musí být úsilí o dobro provázeno pokorou a prožívanou láskou k Bohu a bližnímu. V závěru Benedikt vyzdvihuje vzor Panny Marie, která svým životem ukazuje cestu lásky.

2.3 Pojetí PL a výskyt témat v obou encyklikách

2.3.1 Výpis citací Písma vzhledem k tématům

2.3.1.1 *Deus caritas est*

První encyklika BXVI má své ukotvení v exegezi janovských spisů a to zejména v první části. Ve druhé části převažují citace z pavlovských spisů. Starozákonní místa jsou zastoupena rovnoměrně, ze synoptiků je nejčastěji citován Lukáš⁴⁴.

Téma přikázání lásky stojí na dvou starozákonních místech Dt 6,4 – 5⁴⁵ a

43 DCE čl. 19.

44 Citace Písma nebo odkazy na Písmo se v DCE vyskytují ve dvaceti osmi ze čtyřiceti dvou článků. Celkem jde o cca 88 citací. Převažují odkazy na janovské spisy – celkem 28 výskytů (včetně Zj), dále pavlovské spisy – 13 výskytů, ze starozákonních knih – 13 výskytů, Lk – 11 výskytů a Sk – 14 výskytů, Mt – 7 výskytů, nejméně Mk – 2 výskyty.

45 Modlitba Šema tj. Slyš tvoří základ vyznání víry pravověrných Židů.

Lv 19, 18⁴⁶. K nim BXVI připojuje Mk 12,29 – 31, ale obdobné místo u Mt 22, 36 vynechává. Jako protipól tomuto tématu je **téma lásky** – agapé, které stojí především na prvním Janově listě⁴⁷(zejm. kap. 4). Benediktovy úvahy se tak rozvíjí do dvou souběžných hlavních linií – láska (agapé) a přikázání lásky k Bohu a k bližnímu, které se v závěru první části spojí.

V průběhu první části se objevuje **téma lásky k bližnímu**, které obsahuje a) důležité ujasnění pojmu bližní v podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,25 – 37), b) eschatologický rozměr lásky k bližnímu na základě podobenství v Lk 16,19 – 31, na podobenství o posledním soudu (Mt 25,31 – 46). **Téma vztahu lásky k Bohu a bližnímu** vrcholí v pasáži čl. 16 věnované prvnímu Janovu listu⁴⁸. První část encykliky je uzavřena citací 1 Kor 15,28, čímž se zároveň uvádí část druhá, která se posunuje od janovské agapé k pavlovské caritas.

Druhá část začíná charakteristikou trojičního charakteru lásky. Benedikt se tak vrací zpět k **tématu lásky**, tentokrát z jiného úhlu. Čl. 19 se téměř výlučně opírá o Janovo evangelium⁴⁹. Láska implikuje službu bližnímu (srov. Jan 13,1– 3) až do krajnosti (srov. Jan 13,1; 15,13). Agapé plynule přechází ve své synonymum caritas. Caritas – láska aktivně projevovaná – je úkolem nejen pro jednotlivce, ale též pro celou církevní komunitu. Zde se rozlévá proud caritas do dalších ramen – *koinónia* a *diakonia*, jak je to popsáno ve Skutcích⁵⁰. Církev je rodina, kde vztahy vznikají podle měřítka v podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,31), přičemž zároveň platí Pavlova výzva prokazovat každému dobro, zejména příslušníkům rodiny (Gal 6,10).

V dalších pasážích jsou citace řidší, případně se opakují předchozí v aktuálním kontextu. V člancích 33 – 35 se objevuje citace prvního a druhého listu Korintřanům⁵¹. *Kristova láska nás nutí* ke službě lásky, k aktivnímu životu

46 V českém překladu (Paulínky, 2006) je v citaci chyba, která se v originále nevyskytuje. Místo ...je obsaženo v knize Levitikus: „Budeš milovat bližního jako sebe samého“(19,18; srov. Mk 12,29 – 31) je uvedeno (Dt 19,18; ...).

47 1 Jan 4, 8; 1 Jan 4,9; 1 Jan 4, 10; 1 Jan 4, 20; 1 Jan 4,16.

48 Postupně 1 Jan 4, 20; 1 Jan 4, 10; 1 Jan 4, 9.

49 Jan 19,37; Zach 12,10; Jan 3,16; Jan 19,30; Jan 20,22; Jan 7,38–39; Jan 13,1–13; Jan 13,1; 15,13.

50 Sk 2,44–45; Sk 2,42; Sk 4,32–37; Sk 6,5–6; Sk 6,1–6.

51 2 Kor 5,14; 1 Kor 13; Kor 13,3.

v církvi. Velepíseň lásky (1 Kor 13) pak *musí být Magnou Chartou* celé služby církve. Ke konci druhé části se BXVI zamýšlí nad utrpením. Cituje napříč Písmem⁵² naznačujíc, jak se k utrpení stavěli Job, Kristus nebo Jan. Odpověď na smysl utrpení v životě se dá naleznout pouze ve víře, že nás dobrý Bůh miluje (Tit 3,4) a v naději vítězství lásky.

V závěru je ústřední téma následování svatých. Benedikt vyzdvihuje svaté, kteří dle hesla Mt 25,36.40 pečovali o bližní, nejvýše si však cení příkladu Panny Marie. O jejich příkladných činech svědčí Lukáš⁵³ nebo Jan⁵⁴.

2.3.1.2 Veritatis splendor

JPII oproti BXVI citacemi a odkazy nešetří⁵⁵. Je to způsobeno nejen větším rozsahem encykliky, ale hlavně stylem, jakým argumentuje. Témata bývají podchycena celými shluky citací (např. čl. 19 – 20), často jsou v jedné větě k sobě kladeny citace z různých knih (např. čl. 1), JPII citacemi podkládá nejen tvrzení, ale i jednotlivá slovní spojení⁵⁶. V první a druhé části jsou názvy kapitol povětšinou úryvky Písma. Encyklika je záměrně masivně proložena Písmem, jak zřejmo z osnovy i z jednotlivých článků⁵⁷.

Celkově vzato převažují odkazy a citace na Pavlovy listy. Dalším opěrným bodem jsou synoptikové, z nichž převažuje Matouš. Janovské spisy jsou zastoupeny rovnoměrně a v přibližně stejné četnosti jako spisy starozákonní⁵⁸.

V úvodu je předznamenáno jako hlavní **téma pravdy**, které se bude opírat zejména o pavlovské spisy⁵⁹, rovněž o spisy janovské⁶⁰.

O Matoušovo evangelium (19, 16 – 26; 28,20) je opřená celá první kapitola,

52 Job 23,3.5–6.5–16; Mt 27,46; Zj 6,10; 1 Král 18,27.

53 Lk 1,56; Lk 1,46; Lk 1,38.48; Lk 1,45; Sk 1,14.

54 Jan 2,4; 13,1; Jan 19,25–27.

55 Oproti osmdesáti osmi výskytům v DCE se ve VS objevuje celkem tři sta šedesát sedm odkazů na Písmo. Citace ve VS se dají rozdělit do několika skupin podle funkce: 1) tématické – vyskytují se v nadpisech a v úvodech kapitol, 2) odůvodňující – k podpoře nějakého tvrzení, 3) sémantické – tvoří část věty.

56 Např. ve čl. 2: *Světlo Boží tváře září v celé své kráse v tváři Ježíše Krista, který je "obraz neviditelného Boha" (Kol 1,15), "odlesk jeho božské slávy" (Žid 1,3), a je "plný milosti a pravdy" (Jan 1,14). On je též "cesta, pravda a život" (Jan 14,6).*

57 VS čl. 5: *Takový je specifický předmět této encykliky, která hodlá vyložit důvody pro některé sporné otázky morálního učení, založeného na Písmu svatém a na živé apoštolské tradici.*

58 Z 367 odkazů jsou zastoupeny pavlovské spisy 121 krát, synoptikové 115 krát (76 krát Mk, 25 krát Lk + Sk, 10 krát Mt), starozákonní spisy 65 krát, janovské spisy 60 krát (1 Jan 11 krát, Jan 48 krát, Zj jednou).

59 1 Sol 1,9; Řím 1,25; zdravé učení dle 2 Tim 4,3; též je cit. 1 Petr 1,22.

60 Jan 1,14; Jan 14,6.

kteřá se věnuje odpovědi na základní morální otázku: Co dobrého dělat ...

V čl. 10 se v rámci odpovědi na tuto otázku objevuje téma **přikázání lásky k Bohu**. Základním přikázáním je zde Dt 6, 4 – 7; Lv 19,18 není nikde citováno. V čl. 13 je jako souhrn tzv. „druhé desky“ desatera uvedeno **přikázání lásky k bližnímu** dle Mt 19,19; srov. Mk 12,31. V čl. 14 se stručně řeší vztah lásky k Bohu a k bližnímu a význam slova bližní. Obě přikázání jsou *hluboce spojena* (Mt 22,40), bez lásky k bližnímu není možná opravdová láska k Bohu (1 Jan 4,20). **Téma bližního** je tradičně opřeno o Lk 10,30 – 37 a Mt 25, 31 – 46. Jako jádro odpovědi na úvodní otázku se objevuje **téma následování** Krista a jeho „nové“ **přikázání lásky**, kde se od citací evangelia podle Matouše plynule přechází k citacím Janova evangelia⁶¹ a k pavlovským spisům⁶². Naplňovat přikázání lásky a následovat Krista je možné díky daru Ducha svatého⁶³. **Téma zákona**, které bude detailněji rozpracováno v druhé části je ukotveno v závěrečných člancích první kapitoly. Klíčem a naplněním zákona je Kristus⁶⁴. Duch svatý, dárce zákona milosti, osvobozuje od zákona hříchu a smrti (Řím 8,2)⁶⁵.

Druhá kapitola je co do citací řidší, s důrazem na pavlovské spisy. První podkapitola se věnuje tématu „zdravého učení“, kde jsou jádrem list Titovi a druhý list Timoteovi. **Téma vztahu pravdy a svobody** dle Jan 8,32 vévodí druhé podkapitole. Dále je druhá kapitola rozdělena na čtyři části, ve kterých je výběr citací v úzké souvislosti s hlavním tématem: 1) Svoboda a zákon – zde převažují citace ze SZ, z pavlovských spisů, v poslední podkapitole se více objevují citace z Matoušova evangelia⁶⁶. 2) Svědomí a pravda – vévodí spisy sv. Pavla⁶⁷. 3) Základní rozhodnutí a konkrétní jednání – pestřejší rozptyl citací

61 V čl. 19 shluk citací odůvodňuje požadavek následování: Jan 6,44; Jan 6,45; Jan 8,12; Jan 10,11 – 16; Jan 14,6 – 10; Jan 14,6. V čl. 20 shluk citací definuje předmět přikázání lásky: Jan 15,12; Jan 13,14n.; Jan 13,34n.; Jan 13,1; Jan 15,13. V čl. 24 je důležitá citace 1 Jan 4,7 – 8.11.19.

62 Shluk citací v čl. 21 odhaluje jednotlivé aspekty následování s důrazem na aspekt eucharistický: Flp 2,5 – 8; Ef 3,17; 1 Kor 12,13.27; Gal 3,27; Řím 6, 3 – 11; Gal 5,16 – 25; 1 Kor 11,23 – 29; 1 Kor 11,26,

63 Citace v čl. 22: Jan 15,9; Gal 5,22; Řím 5,5.

64 Mt 5,17; Jan 5,39; Řím 10,4.

65 Ke vztahu zákona a milosti (lásky) jsou v čl. 23 další citace: Řím 3,28; Jan 1,17; Ef 1,14.

66 SZ: Gn 2,17; Gn 2,16 – 17; Sir 15,14; Gn 1,28; Sir 15,14; Gn 2,17; Gn 2,16.

Ž 1,1n.; Ž 4,6; Mdr 7,22; 8,11; Dt 4,7n.; Ž 1,1n.; Ž 18[19],8n.; Jer 31,31 – 33.

Pavlovské spisy: Ef 4,6; 2 Kor 3,3; 2 Kor 3,17; Řím 8,2; Gal 5,6; Řím 8,29; Řím 2,15; 1 Kor 6,19; 1 Kor 6,9n.; Kol 3,14.

Ostatní: Jan 15,13; Mt 19,8; Mt 19,17n.; Mt 19,1 – 9.

67 Pavlovské spisy: Řím 2,14 – 16; Řím 2,14n.; Řím 2,15; Řím 2,16; 1 Tim 1,5; Řím 9,1; 2 Tim 1,3; 2 Kor 4,2; Řím 12,2; Řím 12,2; Řím 12,2.

s opět významným zastoupením sv. Pavla⁶⁸. 4) Morální čin – kromě obligátního zastoupení vystupuje v popředí i list Jakubův s pojmem zákon svobody⁶⁹.

V závěru JP II opakuje výzvu k následování Ježíše Krista a k zachovávání jeho přikázání (Jan 14,15). Zářivým a nejkrásnějším příkladem morálního života je pak Panna Maria⁷⁰.

2.4 Hermeneutika vybraných citací

Vzhledem k velké četnosti citací Písma v *Deus caritas est* a zejména ve *Veritatis splendor* je nutno vybrat citace, které mají úzký vztah k tématu. Níže uvedené citace budou vybrány z celku citací v obou encyklikách a bude postupováno podle klíče shody a doplňování s cílem vytvořit základní opěrné body pro syntézu.

2.4.1 Přřazení citací k tématům

- 1) Láska – 1 Jan 4, 1 Kor 13
- 2) Bližní – Lk 10,30 – 37; Mt 25, 31 – 46
- 3) Přikázání lásky – Dt 6, 4 – 5; Lv 19,18; Mk 12, 29 – 31; Mt 22, 34 – 40
- 4) Zákon – Řím 8,2; Řím 13,10
- 5) Svoboda – Jan 8,32
- 6) Pravda – Jan 14,6
- 7) Následování – Jan 15,12 – 17

2.4.2 Láska – 1 Jan 4; 1 Kor 13

*Bůh je láska*⁷¹. To je jádro veškeré křesťanské víry⁷². Ačkoliv Boha nikdo nikdy neviděl, přesto je poznatelný, dává se poznat skrze lásku. Projevil svou

Ostatní: Ž 18[19],13; Jan 9,39 – 41; Mt 6,22n.; Jan 3,21; Ef 4,14.

68 Pavlovské spisy: Gal 5,13; Řím 16,26; Gal 5,6; Řím 10,10; Řím 8,5 – 8; Gal 5,22; Gal 5,13; Gal 5,1. SZ: Ex 20,2; Joz 24,14 – 25; Ex 19,3 – 8; Mich 6,8.

Ostatní: Mt 19,21; Mt 12,33 – 35; Lk 6,45; Mk 8,35; Jak 2,8 – 11.

69 Pavlovské spisy: Řím 8,29; 2 Kor 5,10; Řím 13,8 – 10; Řím 3,8; 1 Kor 6,9n.

Ostatní: Sk 4,19; 5,29; Mk 7,20n.; Mt 15,19; Mt 19,16; Mt 19,17; Mt 19,17; Jan 14,6; Jak 1,25.

70 Konkrétní příklady jejího chování v Lk 2,19; Lk 11,28; Jan 2,5.

71 1 Jan 4,8; srov. 1 Jan 4,16.

72 Srov. DCE čl. 1.

lásku tím, že *poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy*⁷³.

Poznáváme-li, že nás Bůh miluje a zároveň vyznáváme-li, že Ježíš je Syn Boží, máme se milovat navzájem⁷⁴. Přijmeme-li výzvu Boží lásky, máme povinnost milovat bratra⁷⁵ s ochotou za něj i zemřít, vždyť dokonalá láska nezná strach⁷⁶. Jedině láskou k viditelnému bratrovi můžeme lásku Bohu opětovat.

Velepíseň lásky geniálně vystihuje jádro lásky, která se projevuje smýšlením, slovy i skutky⁷⁷. Bez lásky jsou bezcenná nejen charismata, ale i celá naše existence⁷⁸. Láska se musí projevovat jednáním a chováním. Láska je trpělivá – *je vytrvalá, nevzdává se a poskytuje druhému čas*. Láska je laskavá – *smýšlí o druhém dobře, přistupuje k němu s důvěrou a respektem*. Láska nezávidí – není slepá vůči úspěchům druhých, není sobecká, neprojevuje se nepřátelskými postoji vůči druhým. Láska se nevychloubá a není domýšlivá – *jedná z pokorného vědomí, že všechno, co člověk má, přijal od Boha*. Láska nejedná nečestně – *kdo miluje, bude ctít a respektovat platné mravní konvence (11,2-16) jako příspěvek k dobrému lidskému soužití*. Nehledá svůj prospěch – není egocentrická, nedá se vydráždit – je zdrženlivá ve hněvu, nepočítá křivdy – *naopak přemáhá zlo dobrem (Řím 12,21)*. Láska se raduje z pravdy – ke každé špatnosti říká důrazné ne. Láska všechno omlouvá, všemu věří, ve vše doufá, všechno snáší⁷⁹ – *milující dokáže přijímat druhého s jeho propastnými stránkami i s jeho hříchy*⁸⁰.

73 1 Jan 4,10.

74 Ve svém prvním listu autor třikrát vyzývá adresáty: „Milujme se“ (1 Jan 3,11; 4,7 a 4,19–21). Poprvé šlo o mezilidskou lásku, podruhé vstoupil do hry božský rozměr lásky, potřetí dochází k syntéze obou naznačených rovin lásky. Podle BAUR 2001, s. 72.

75 *Proto, že Bůh nás zamiloval, my kdo jsme prožili jeho lásku, odpuštění a pomoc, jsme povinni pomáhat druhým i za cenu značných osobních nákladů*. Studijní bible, s. 2082.

76 Nejde o to nemít strach ze smrti, vždyť i Kristus prožíval v Getsemane smrtelnou úzkost, nýbrž se nebát Božího trestu, nebát se toho, co přijde po smrti. *Boží podstatě neodpovídá strach, ani trest. Jedinou odpovědí na jeho lásku může být jen důvěra. Jestliže se někdo bojí nebo stále počítá s trestem, pak jeho láska není dokonalá. To znamená, že motivace křesťanské etiky hrozbou trestem a naháněním strachu jsou známky nezralého poznání Boha a nedostatečné lásky*. BAUR 2001, s. 72.

77 *Tento hymnus musí být Magnou Chartou celé služby církve*. DCE čl. 34.

78 Srov. 1 Kor 13,1–3.

Milování se rovná bytí. Vedle Cartesiova „Cogito ergo sum“ lze říci: „Diligo ergo sum - Miluji tedy jsem“, zároveň platí: „Jsem milován tedy jsem“. Pokud si uvědomíme poměrnou kvalitu lásky a její zakořenění ve společenství Trojice, lze říci: „Miluji, tedy jsme“. Podle volného překladu článku IGNAZIO SANNA: *Creati e redenti dall' amore. La dimensione antropologica della Carità*. s. 33.

79 Dle Jeruzalémské bible, v ČEP chybí var. slova „všechno“, pro srovnání Kral: *Všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká*.

80 V tomto odstavci všechny citace ORTKEMPER 1999, s. 116 – 118.

2.4.3 Bližní – Lk 10,30 – 37; Mt 25, 31 – 46

V evangeliu podle Lukáše (Lk 10, 25 – 37) se po připomenutí dvojpříkázání lásky⁸¹ autor soustředí na výklad pojmu bližní. Lukáš vkládá obě příkázání do úst učeného žida zákoníka. Ježíš zde jeho slova potvrzuje jako nejvýznamnější z celého Zákona a přidává nový význam ke starozákonnímu pojmu „rea“, které původně náleželo spíše pravověrnému příslušníku židovského národa, rodinnému příslušníku. Ježíš tento pojem pomocí podobenství, které *je klíčové pro plné pochopení příkázání bliženské lásky*,⁸² rozšiřuje na všechny lidi. Otázka po tom, kdo je a kdo není mým bližním přestává být v perspektivě milosrdné lásky důležitá. Evangelista se k otázce příkázání lásky staví prakticky a odhaluje cestu, jak jej zachovávat. Je to v přibližování se příkladu Samařana, který nasazuje vše co má, nasazuje život pro bližního⁸³.

Láska k bližnímu se v podobenství o posledním soudu (Mt 25,31–46) *stává kritériem konečného rozhodnutí ohledně hodnoty nebo bezcennosti určitého lidského života*⁸⁴. Syn člověka se ztotožňuje se svými *nepatrnými bratry*, což může znamenat nejen potřebné, ale podle jiného výkladu i křesťany⁸⁵. Podle toho, jak lidé zacházejí s hladovými, žíznivými, s lidmi na cestách, s nahými, nemocnými a uvězněnými, (případně s křesťany), budou souzeni⁸⁶. V eschatologickém rozměru se příkaz lásky k bližnímu rozšiřuje na všechny lidi ať křesťany nebo pohany, skutky milosrdenství budou počítány každému⁸⁷.

81 O příkázání lásky v další kapitole.

82 VS čl. 14.

83 *Podobenství samo chce provokovat. Násilí na židovském pocestném je zjevné: je obrán o všechno, zbit a zanechán polomrtvý. Nejde však o emocionálně působivý příběh... Láska k bližnímu měla znamenat alespoň péči o „syny svého lidu“... Nenáviděný nepřítel se stává hrdinou s lidským srdcem... Ponaučení, jak se dozvídáme, neříká, o koho máme pečovat, ale že máme projevit soucit vůči každému, kdo nám přijde do cesty – vůči člověku sebevíc odpornému, vzdálenému, nahému či bezbrannému: „Jdi a stejně jednej i ty!“ Ježíš neobjasňuje článek Zákona, ale proměňuje Zákon v evangelium. Je třeba nasadit život a majetek, jako to udělal Samařan!* JOHNSON 2005, 195

84 DCE čl. 15.

85 *Mt 25, 31 – 46 je jedním z mála textů, které se zabývají spásou pohanů. To jej činí vzácným zdrojem pro způsob, jak se vypořádat s hlavním teologickým problémem na konci 20. století.* HARRINGTON 2003, s. 388.

86 *Objevuje se zde tradiční židovský seznam dobrých skutků s výjimkou starosti o uvězněné. Židé totiž neměli žaláře.* HARRINGTON 2003, s. 385.

Přijmeme-li výklad *nejmenších bratří* jako křesťanů, vzniká zajímavá souvislost trpících a následovníků Krista.

87 Je třeba rozlišovat povahu skutků. Víra, která se projevuje láskou má být následována skutky – viz list Jakubův. Na druhou stranu skutky Zákona se nelze ospravedlnit – viz např. Gal 2,16; Řím 3,20.

2.4.4 Příkázání lásky – Dt 6, 4 – 5; Lv 19,18; Mk 12, 29 – 31; Mt 22, 34 – 40

Příkaz lásky k bližnímu má svůj základ v Lv 19,18 (srov. Lv 19, 34) a příkaz lásky k Bohu v Dt 6, 4 – 5. Na otázku jaké příkázání je první ze všech (Mk 12, 28), jaké je největší příkázání (Mt 22, 36, srov. Mt 19,19) Ježíš odpovídá citací obou starozákonních míst⁸⁸.

Ježíš přistupuje k otázce po největším příkázání, příp. po prvním ze všech, zcela tradičním způsobem. Příkázání lásky je zde v roli klíče k chápání a praktikování ostatních příkázání, podobně jako Hilleovo stříbrné pravidlo⁸⁹, či zlaté pravidlo připisované Kristu⁹⁰. Nové je však spojení těchto dvou do zatím oddělených příkázání v jeden významový celek, v jedno „dvojpríkázání“, které shrnuje všechna ostatní příkázání, všechna *základní etická východiska Tóry*⁹¹. Příkázání lásky lze brát jako prostředek k chápání, oceňování, praktikování toho, co lze na základě zjevení v Tóře považovat za Boží vůli. Ježíš je plně oprávněn jakožto jediný Syn jediného Boha stanovit nové příkázání, příkázání lásky⁹².

Matouš (22, 34 – 40) přidává k jádru Ježíšovy odpovědi, které bylo

88 V evangeliu podle Matouše sám Pán připomíná dvě příkázání na první pohled oddělená. První a největší je: *Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí*. Vzápětí však doplňuje druhým příkázáním: *Miluj svého bližního jako sám sebe*. Na těchto dvou příkázáních stojí celý Zákon i Proroci.

Marek Matouše detailně doplňuje: ²⁹*Ježíš odpověděl: „První je toto: „Slyš, Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán;“* ³⁰*miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!*

Marek zde uvedl v Ježíšově proslovu začátek modlitby Šema (tj. Slyš!), kterou se modlí pravověrný žid každý den. Toto příkázání bylo tehdy všeobecné známé a Kristus zcela dle tradice potvrzuje jeho základní a zásadní roli. Podle Marka ale Ježíš toto příkázání rozvíjí a neoddělitelně pojí k dalšímu příkázání: ³¹*Druhé je toto: „Miluj svého bližního jako sám sebe!“ Většího příkázání nad tato dvě není.*

89 *Nečiň svému bližnímu to, co nemáš sám rád; to je celá Tóra a zbytek je komentář, jdi a nauč se ho.* DONAHUE/ HARRINGTON 2006, s. 361.

Co sám nemáš rád, nečiň druhému. To je celý Zákon, ostatní je výklad. RADL 1999, s. 69.

Princip tohoto pravidla se vyskytuje napříč kulturami s různými odchylkami. Pro rozlišení pozitivní (*jednej*) verze od negativní (*nečiň*) se někdy užívá zlaté a stříbrné pravidlo. Častěji se však užívá pro obě verze pouze „zlaté pravidlo“.

90 Mt 7,12 a Lk 6,31 (viz též Tob 4,15).

91 *Přestavuje hledisko, z něhož mohou být všechna příkázání pochopena a praktikována. Tím, že sestupuje až ke kořenům všech příkázání, zajišťuje Ježíš pomoc a vodítko ke konání Boží vůle, jak ji zjevuje Tóra. Dále: Svým příkázáním lásky k Bohu Ježíš shrnuje základní etická východiska Tóry a přestavuje princip, na jehož základě mohou křesťané oceňovat dědictví židovského Písma.* DONAHUE/ HARRINGTON, 2006, s. 361.

92 *Ježíšovo učení ohledně příkázání lásky v Mk 12,28 – 34 stanovuje vysoký teologický i etický standard. Zakládá se na biblickém přesvědčení, že Ježíšův Otec „je jediný a není jiného kromě něho“.* DONAHUE/ HARRINGTON, 2006, s. 361.

Novost Ježíšova příkázání je však nejzřetelnější až v Janově pojetí.

převzato z Mk 12,30 – 31, dvě věci: rovnocennost lásky k bližnímu a k Bohu; toto „dvojpříkazání“ je základem pro všechno ostatní učení v Tóře⁹³. Ježíš spojuje dvě tradiční příkazání v jeden celek a ten je jakoby klenbou, na které „visí celý Zákon a Proroci“. Každé jednotlivé příkazání, každý jednotlivý zákon, každá norma souvisí ve své podstatě s příkazáním lásky k Bohu a lásky k bližnímu⁹⁴.

93 Ježíšův shrnující výrok je dokonale tradiční a ortodoxní. Kombinuje dvě pozitivní příkazání v Tóře: „Miluj Pána, svého Boha (Dt 6,5)... svého bližního jako sám sebe (Lv 19,18).“ Nezvyklé v Ježíšově odpovědi je spojení těchto dvou příkazání. HARRINGTON 2003, 344.

94 Nyní již není příkaz lásky k Bohu jedním ze dvou příkazání, nad které není většího (srov. Mk 12,31b), spíše je potřeba je vidět jako „velké příkazání“, první a základní! Tato dvě příkazání lásky k Bohu a k bližnímu jsou tak důležitá, protože v nich spočívá, závisí na nich celý Zákon, Tóra a Proroci! Limbeck dodává: Lásky k Bohu a bližnímu nejsou pouze tím nejdůležitějším v Zákoně; spíše souvisí každé jednotlivé příkazání Zákona ve své podstatě s těmito dvěma. LIMBECK 1996, 224–226.

2.4.5 Zákon – Řím 8,2; Řím 13,10

*Zákon Ducha, který vede k životu v Kristu Ježíši*⁹⁵, je *eschatologickým řádem života*⁹⁶. Božím zákonem se dokážeme řídit jen působením Ducha, který přebývá v našem srdci⁹⁷. Duch Kristův nejen vede a pobízí člověka žít podle Boží vůle, ale též osvobozuje *od zákona hříchu a smrti*⁹⁸ a tím dává život věčný. Bůh nás skrze Ježíše přijímá za syny o čemž svědčí jeho Duch⁹⁹. Jako děti Boží, svobodní a neznající strach, se stáváme dědici nejen Kristova utrpení, ale také účasti na Boží slávě, která je s nynějšími trápeními nesrovnatelná¹⁰⁰.

*Ten kdo miluje druhého naplňuje zákon*¹⁰¹. Láska k bližnímu je shrnutím nejen několika přikázání z Dekalogu, které Pavel vysloveně jmenuje, je také klíčem ke spáse. Pavlovi jde o to, že spásonosná víra v Ježíše se uplatňuje láskou¹⁰², která *nedělá bližnímu nic zlého*¹⁰³. Přikázání lásky dává všem ostatním přikázáním smysl, je výkladovým klíčem k Tóře.

Cílem Pavlových exhortací není pojmout teologii zákona ve vší komplexnosti, ve všech právních důsledcích, nýbrž vést k poznání, že zákon bez Krista, tedy i bez Kristova Ducha není zákonem Božím, naopak je zákonem hříchu a smrti. Láska od takového zákona osvobozuje a tím zároveň naplňuje zákon Boží. V tomto smyslu jsme tedy osvobozeni od zákona. Abychom naplnili Boží zákon, abychom byli spaseni, máme se *obléct v Pána Ježíše Krista*¹⁰⁴ a milovat se navzájem.

2.4.6 Svoboda – Gal 5,13; Jan 8,32

Jsme povolání ke svobodě, kterou nám vydobyl Kristus. *Svoboda od Zákona neznamena svobodu ke hříchu*¹⁰⁵, ale svobodu k zákonu, který je vyjádřen a

95 Řím 8,2.

96 THEOBALD 2002, s. 193.

97 Srov. Ez 36,27; Řím 2,15.

98 Řím 8,2.

99 *Duch svatý v nás vyvolává lásku a uvědomělou jistotu, s níž k němu (k Bohu) voláme: Abba, Otče*“ (v. 15) Studijní bible, s. 1829.

100 Řím 8,17.

101 Řím 13,8.

102 Srov. Gal 5,6.

103 Řím 13,10.

104 Řím 13,14.

105 RADL 1999, s. 68.

Svoboda, která přichází skrze Krista (Gal 5,1), představuje především vysvobození z odsouzení a

shrnut v přikázání lásky. Dárcem svobody je Duch svatý¹⁰⁶, který nás stále znovu osvobozuje¹⁰⁷, a tak uschopňuje ke službě Bohu, ke službě bližním.

Ten kdo pozná pravdu, kterou je Kristus, bude učiněn svobodným¹⁰⁸. Každý kdo hřeší, se svobody zbavuje a ztrácí tak schopnost plně odpovídat na Boží lásku¹⁰⁹. Jedině ten, kdo udělá ve svém srdci místo pro Kristovo slovo¹¹⁰, pro jeho pravdu, získá svobodu. Ten, kdo je nejvyšším původcem a dárcem svobody, je Otec, který působí skrze Syna v Duchu svatém. Otec dává svobodu svým dětem, aby dobrovolně jednali jako on, aby milovali, jako miluje on. Svoboda je tedy závislá na pravdě¹¹¹.

2.4.7 Pravda – Jan 14,6; 1 Petr 1,22

Kristus je cestou, která vede pravdou a životem k Bohu¹¹². *Ježíš je jedinou cestou k Otci, jedinečné a spasitelné zjevení Boha*¹¹³. Kristus s naprostou jistotou orientuje člověka a dává jeho životu smysl, protože je pravdou, tedy zděšením spolehlivosti, věrnosti, stálosti¹¹⁴. Udává člověku nejen začátek cesty a cíl, ale i způsob, jak jít¹¹⁵. Tím způsobem je život podle přikázání lásky. V Kristu je spása naprosto jistá, proto jsme pozváni na cestu s ním, abychom ho následovali. Následování pravdy přináší život.

Petr bere poslušné přijetí pravdy jako předpoklad. Pravda, že nás Kristus vykoupil svojí krví a že skrze něj věříme a skládáme naději v Boha, osvobozuje a očišťuje k bratrské lásce. S dětskou poslušností a touhou je třeba odhodit vše špatné, přijmout Boží slovo a usilovat o svatost¹¹⁶. Ten, kdo přijímá pravdu v Božím slovu, je povolán z upřímného srdce vytrvale milovat bližní¹¹⁷.

z otroctví hříchu. Studijní bible, s. 1891.

106 *Kde je Duch Páně, tam je svoboda*. 2 Kor 3,17.

107 Gal 5,18.

108 Jan 8,32.

109 Srov. Jan 8,34.

110 Jan 8,37.

111 VS čl. 34.

112 Podle jedné exegeze jsou „pravda a život“ popisem a vysvětlením cesty, podle jiné jsou pravda a život cílem cesty. Viz MOLONEY 2009, s. 421.

113 MOLONEY 2009, s. 418.

114 *Ježíš jako „pravda“ otevírá životní cestu k svobodnému, smysluplnému bytí, které je založeno na Boží a jeho (Ježíšově) věrnosti*. PORSCH 1998, s. 143.

115 Srov. Jan 3,21

116 1 Petr 1,16; srov. Lv 11,44.

117 1 Petr 1, 22; srov. Jan 13,34-35.

2.4.8 Následování – Jan 15,12 – 17

Ze Starého Zákona plyne, že přikázání lásky je milovat Boha a bližního jako sám sebe¹¹⁸. Ježíš totéž učil zákoníky a ostatní lid, rozšířil však výraz bližní na všechny lidi, i nepřátele¹¹⁹. Jan, evangelista lásky, synoptiky doplňuje. Vynikajícím způsobem podává Ježíšova slova, která shrnují výše uvedená přikázání v harmonický celek. V jeho evangeliu se přikázání lásky objevuje jako „nové“ (Jan 13,34; srov. Jan 15,12), v návaznosti se objevuje vzor Ježíšovy lásky¹²⁰, její moc a výzva k nesení plodů lásky¹²¹.

Apoštolům, svým přátelům, přikazuje milovat se navzájem, jako On miloval je¹²². Ježíšova láska je vzorem, jeho láska jde za hranice smrti. Na Ježíšovu lásku učedníci mají odpovědět tím, že budou plnit jeho přikázání: budou se navzájem milovat tak, jako on miloval je. Klade jim na srdce, aby lásku k Bohu projevovali láskou k sobě navzájem. Jedině skrze takovou lásku se učedníci s Kristem stanou jedním. Kvalitou takové lásky se pak budou odlišovat od ostatních.¹²³

Láska Ježíšova předchází lásku učedníků a tvoří tak nejen nový vztah, ale proměňuje od základu osobnost učedníků. Ježíš se nesnižuje ke služebníkům a „lijí na ně lásku shora“, nýbrž svoji láskou učedníky pozvedá, povyšuje jejich důstojnost na roveň přátel Božích. Vzniká tak nový vztah, který je tak úzký a silný, že vtahuje učedníky do vztahu Syna a Otce. Díky lásce se učedníci s Ježíšem a Otcem stávají jedním¹²⁴.

Učedníci, chtějí – li zůstat Ježíšovými učedníky *musejí* přijmout jeho přikázání. Nemají jinou možnost, než se milovat navzájem. Zní to jako absolutní nediskutabilní příkaz: Miluj! V Janově podání však nejde o vojenský

118 Dt 6, 4 – 5; Lv 19,18; o lásce k hostům – Lv 19,34; jako sebe samého – Tob 4,15; Sir 6,17.

119 Kromě míst uvedených v předchozí kapitole: láska k nepřátelům – Mt 5, 44; Lk 6, 27; citace SZ – *miluj bližního jako sám sebe* – Mt 19,19; Jak 2,8; Řím 13,9; Gal 5,14.

120 *Ježíšova láska je hypodeigma, vzorem (srov. 13,15), veškeré křesťanské lásky*. MOLONEY 2005, s. 448.

121 *Ježíš je vyvolil, aby přinášeli užitek (v. 16ab)*. MOLONEY 2005, s. 448

122 *Mají milovat láskou, která je trvalá a celoživotní (v 12a: agapate: konjunktiv prezentu), přičemž měřítkem jejich vzájemné lásky je akt dokonale Ježíšovy lásky k nim (v 12v: égapésa: aorist)...* MOLONEY 2005, s. 445.

123 *Avšak učedníci, Ježíšovi přátelé, které Ježíš miluje nepřekonatelnou láskou (v. 13; srov. 13,1), se mají milovat stejnou láskou (vv. 12,17; srov. 13,34). Kvalitou své lásky se budou lišit od ostatních jako Ježíšovi učedníci (13,35; srov. 15,8)*. MOLONEY 2005, s. 448.

124 *Jestliže vv. 12 – 14 mluví o kvalitě Ježíšovy lásky, vv. 15 – 16 naléhavě připomínají prvořadost jeho lásky k učedníkům. Učedníci byli bez vlastní vůle či fyzického přičinění „vtaženi“ do nového vztahu (v. 15)... Nejsou důloji, kteří by byli závislí na rozmarech svého pána, ale filoi, blízcí a rovnocenní druhové Ježíše, který je bezmezně miluje (srov. 13,1: eis telos)...* MOLONEY 2005, s. 446.

imperativ, jako spíše o masivní důraz na důležitost přikázání lásky. Sám Ježíš nepřikazuje nikomu milovat, aniž by mu bral svobodu¹²⁵. Připomeňme, že přikázání dává učedníkům ve chvíli, kdy ví, že jeden ho zradí a druhý zapře.¹²⁶ Budou-li učedníci žít podle přikázání lásky slibuje Kristus nepomíjívou a nádhernou odměnu¹²⁷.

V Janově evangeliu se ukazuje přikázání lásky ve své kompaktní formě. Jedinečným způsobem je v ní snoubena láska k Bohu a k bližnímu, totiž skrze Krista a v Kristu. Učedníci se mají milovat navzájem tak, jako je miloval Ježíš. Jak Bůh miluje člověka, tak má člověk milovat svého bližního. Díky lásce k bližnímu milují Boha a díky lásce k Bohu milují bližního. To je jádro morálního poselství Ježíše Krista¹²⁸.

125 *Ježíšova slova o vyvolení učedníků a jejich pověření, aby ve své nové situaci Ježíšových přátel (v. 15) přinášeli trvalý užitek (v. 16), uzavírá opakování přikázání, které je základní podmínkou jejich postavení. Musejí přijmout Ježíšovo přikázání. Musejí se milovat navzájem (v. 17)...* MOLONEY 2005, s. 447.

126 *Ježíš miluje bezmezně a pokládá život za své učedníky (srov. 10,11.14.18) přes to, že učedníci stále vězí ve své nevědomosti, jeden z nich je zrádce a další jej zapře (13,1 – 38)...* MOLONEY 2005, s. 448.

127 *Učedníci vyvolení (v. 16a) a poslaní (v. 16b) Ježíšem (srov. 13,18 – 20) budou mít podíl na jednotě Ježíše a Otce...Učedníci se dozvídají, že zůstanou – li u Ježíše a ponесou – li hojný užitek, budou mít s Ježíšem podíl na oslavení Otce (srov. 15,8).* MOLONEY 2005, s. 448.

128 *Jan na rozdíl od synoptiků neuvádí mnoho jednotlivých přikázání, protože pro něho jsou všechna ostatní obsažena v přikázání lásky. V podstatě je to však přesvědčení všech novozákonních autorů, kteří v lásce vidí souhrn křesťanské etiky a morálky. (Srov. „zlaté pravidlo“ v Mt 7,12 a také Pavlovu argumentaci v Ga 5, 14 a Ř 13, 9. Srov. dále Mk 12, 28 – 34par.) Tím bezpochyby správně vystihují jádro Ježíšovy etiky.* PORSCH 1998, s. 78.

3 Syntéza sedmi témat

3.1 Láska – láska k Bohu a k bližnímu jsou jedinou láskou

3.1.1 Pojetí lásky v encyklikách

Jan Pavel II. přejímá janovský pojem lásky – Bůh je láska¹²⁹. V různých souvislostech přiřazuje lásce roli „svorníku dokonalosti“¹³⁰, motivace mravního života¹³¹, daru, který zavazuje¹³². Celkově vzato působí láska ve Veritatis splendor jednak v duchu starozákonního významu moc, síla, která vede člověka k dobru a pravdě, významně vystupuje láska též ve smyslu sebedarování, jejímž vzorem je Kristus.

Benedikt XVI. začíná ve shodě s Janem Pavlem II., souhlasí s jeho pojetím lásky jako odpovědi na Boží dar¹³³, ale více akcentuje přesah lásky nad přikázání a rozebírá pojem lásky z mnoha různých úhlů. Zkraje první části encykliky se věnuje slovu láska, které má celé pole významů. Sice podtrhuje jednotu lásky ve stvoření a dějinách spásy¹³⁴, ale vyzvedá novozákonní pojem *agapé*, který označuje starostlivou, obětavou a sebezapírající lásku, který ve svém nejvyšším mínění je synonymem pro eucharistii. Láska je extáze *ve smyslu putování, trvalého exodu z já, které je uzavřené do sebe, směrem k jeho osvobození v sebedarování, a právě proto směřujícího k opětovnému nalezení sebe, ba dokonce k objevení Boha*¹³⁵. Láska je silou, která nás *sjednocuje s Bohem, a prostřednictvím tohoto sjednocovacího procesu nás proměňuje v „My“*¹³⁶.

129 VS čl. 10, čl. 117.

130 VS čl. 51 – *Tím, že se podrobují společnému zákonu, budují naše činy opravdové společenství lidských osob a s pomocí Boží milosti se tak uplatňuje láska, jež je "svorníkem dokonalosti" (Kol 3,14).*

131 VS čl. 10 – *...nemusí hledat odměnu větší, než je sama láska, čl. 15 – Láska k bližnímu pramení z milujícího srdce, a to právě proto, že miluje, je schopno splnit i nejvyšší požadavky.*

132 VS čl. 10 – *Mravní život je tak zahrnut do nezasloužené dané velikosti Boží lásky...Dále viz čl. 76 a čl. 91.*

133 DCE čl. 1 – *...láska už není pouze „přikázáním“, nýbrž odpovědí na dar lásky, s nímž nám Bůh vychází v ústrety. Srov. VS čl. 10 – ...daruje mu svůj Zákon (srov. Ex 19,9 – 24; 20,18 – 21), aby znovu obnovil dřívější soulad se Stvořitelem a veškerým tvorstvem, a ještě více proto, aby ho uvedl do své lásky.*

134 DCE čl. 8 – *„láska“ je v zásadě jediná skutečnost, i když má různé rozměry, přičemž střídaté jeden nebo druhý rozměr může vystupovat více do popředí.*

135 DCE čl. 6.

136 DCE čl. 18. V Ježiši Nazaretském II. charakterizuje lásku takto: *Láska je sama procesem přechodu, proměny, vykročení z omezenosti lidského bytí, propadlého smrti, v němž jsme všichni navzájem oddělení a vlastně jeden pro druhého neproniknutelní – v jinakosti, již nedokážeme překročit. Je to láska do krajnosti, co způsobuje onu zdánlivě nemožnou „metabasis“: vykročení z omezenosti uzavřené*

3.1.2 Vztah lásky k Bohu a lásky k bližnímu

Láska k Bohu a k bližnímu a jejich vzájemný vztah a koexistence jsou trvalou teologickou otázkou. U Marka jsou přikázání lásky k Bohu a k bližnímu slovně rozdělená, nikoli významově¹³⁷. Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou propojené, vzájemně se pronikají a prolínají, jsou neoddělitelné a tvoří spolu jediné přikázání lásky¹³⁸.

Člověk je disponován milovat Boha a bližního jen díky předcházející lásce Boha, který si nás zamiloval jako první¹³⁹. Uzavírá se tak oběh lásky, který pramení v Bohu, přibírá do svého proudu lásku člověka a vrací se zpět k Bohu, který se nechává milovat skrze bližního¹⁴⁰. Bez lásky k bližnímu však nelze milovat Boha samotného¹⁴¹, stejně tak je třeba milovat bližního v Bohu a s Bohem. Jedno bez druhého ztrácí svůj smysl, jedno bez druhého pozbývá svůj pevný vztah k pravdě. Klíčem a propojením je pravda, která se ztělesňuje v Kristu, v jehož lásce není žádného rozdělení. Petr ve svém prvním listu v kap. 3, 8 – 12 vyzývá ke *svorné, citlivé a pomáhající lásce k bližnímu. Výzva k pravé bliženské lásce je pro něj obzvláště důležitá.*¹⁴² Petr klade na srdce, aby se křesťané chovali a byli „v Kristu“. Pravá láska musí být vždy ukotvena v Pravdě, tedy v Kristu. Tím, že hledím na bližního Kristovými očima, mohu vidět v bližním obraz Boha, díky bližnímu mohu mít kontakt s Bohem¹⁴³.

Protože jsme obrazy Boží, milujeme Boha ne kvůli sobě, ale kvůli tomu, kdo se

individuality – přesně to je agapé – , průlom do božského. Ježíš Nazaretský II. s. 42.

137 Ježíš rovněž trvá na tom, že láska k Bohu a láska k bližnímu jsou neoddělitelné a nakonec tvoří jediné přikázání. Tím však, že je zároveň ponechává pojmově oddělené („První[...] Druhé“), zabraňuje pokusům nahradit jedno druhým, a tak pomíjet buď lásku k Bohu, nebo k lidem (viz 1 Jan 4,20 – 21). HARRINGTON 2003, s. 344.

138 VS čl. 14 – *Jak Starý tak i Nový zákon výslovně potvrzují, že bez lásky k bližnímu, která se konkrétně projevuje zachováním přikázání, není možná ani opravdová láska k Bohu. ... Obě přikázání, na nichž „spočívá celý Zákon i Proroci“ (Mt 22,40), jsou mezi sebou hluboce spojena a navzájem se pronikají. Sám Ježíš dosvědčuje svými slovy i životem jejich nerozdílnou jednotu.*

VS čl. 76 – *Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou neoddělitelné od zachovávání přikázání starozákonní Úmluvy, která pak byla obnovena krví Ježíše Krista a darem Ducha svatého.*

DCE čl. 15 – *Láska k Bohu a láska k bližnímu se vzájemně prolínají, protože v tom nejmenším se setkáváme se samotným Ježíšem a v Ježíšovi setkáváme Boha.*

DCE čl. 18 – *Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou neoddělitelné, jsou jediným přikázáním.*

139 Srov. 1 Jan 4, 19.

Cit. sv. Bernarda (De diligendo Deo): „*Důvodem, proč milujeme Boha, je Bůh sám.*“ SALESKÝ, s. 468.

140 DCE čl. 18.

141 1 Jan 4,20 – *Uvedený janovský verš je tudíž třeba vykládat spíše v tom smyslu, že láska k bližnímu je cestou k setkání s Bohem a že uzavření očí před bližním činí člověka slepým i vůči Bohu.* DCE čl. 16.

142 SEETHALER 2001, s. 37.

143 *Láska k Bohu a láska k bližnímu se vzájemně prolínají, protože v tom nejmenším se setkáváme se samotným Ježíšem a v Ježíšovi setkáváme Boha.* DCE čl. 15.

v nás zrcadlí¹⁴⁴. Bratr je viditelným protějškem, Bůh je však neviditelný, proto jedině v bratrské lásce lze Boha poznávat¹⁴⁵.

3.1.3 Trojiční charakter lásky

Protože lidská láska je svátost božské lásky, tak ze společenství lidských osob se přichází k poznávání společenství Božských osob Trojice. Bůh je jediným Bohem, ale sám je společenstvím. Křesťanský Bůh je sv. Trojice, dá se říci, že je vzájemná láska. Tato překvapující pravda byla odhalena Kristem¹⁴⁶.

Bůh tedy svoji lásku nesdílí pouze v diagramu já-ty, jeho láska je bytostně perichoretická¹⁴⁷. Vůlí Boha je sdílet lásku s člověkem, protože si ho zamiloval. Poslal Syna, aby člověka vysvobodil z područí hříchu, očistil jej svojí krví a disponoval jej k lásce. Bůh sesílá Ducha, aby svým působením člověka stále uschopňoval k lásce a svými dary pomáhal nést ovoce. *Duch je také silou, která proměňuje srdce církevní komunity, aby byla ve světě svědkyní lásky Otce, jenž chce ve svém Synu z lidstva učinit jedinou rodinu*¹⁴⁸.

3.1.4 Společenství lásky

Láska se neomezuje pouze na sebe a druhou osobu. V různých podobách a v bohaté rozmanitosti se láska projevuje ve společenství. První společenství, se kterým se člověk setkává je rodina. Rodina je také prvním životním prostředím, kde se dítě učí milovat. *Rodiče hrají ve vztazích, které dítě má, centrální roli*¹⁴⁹. Jak jedinec roste, setkává se s dalšími podněty, je formován a učí se navazovat nejrůznější vztahy. Ačkoliv si v dospělosti uvědomuje, že je součástí nějaké sociální skupiny, ať už je to národ či církev, rozhodující roli mají osobní

144 *Bližního milovat svatou láskou, to znamená milovat Boha v člověku a člověka v Bohu; to znamená, že Stvořitele milujeme z lásky k němu samému a tvora z lásky k Bohu. A proto božská láska nejen často přikazuje lásku k bližnímu, nýbrž ji ze sebe vydává a sama ji šíří v lidském srdci. Neboť jako člověk je obrazem Božím, tak svatá láska člověka k člověku je obrazem svaté lásky člověka k Bohu.* SALESKÝ, 468–470.

145 *Touto argumentací dokázal autor gnostikům gnoseologickou chybu a zároveň a současně uchoval dvojité přikázání před osudným nepochopením. Proto by se verš 1 Jan 4, 21 měl přibrat na pomoc při překladu a výkladu dvojitého přikázání u synoptiků. Lásky k Bohu a lásky k bližnímu znamenají jedno a totéž.* BAUR 2001, s. 74.

146 Odstavec podle ital. originálu Igazi Sanna: *Creati e redenti dall' amore. La dimensione antropologica della Carità.* s. 30.

147 Je-li Duch spolu-milován (condilectus) Otcem a Synem, jak navrhuje Richard od Sv. Viktora, jsme i my „spolu-milování“, neboli vtahováni do vztahu Otce a Syna.

148 DCE čl. 19.

149 *Die Eltern spielen in den Beziehungen, die das Kind hat, eine zentrale Rolle.* ROTTER 1983, s. 64.

vztahy. Pravá láska je vždy osobní. *Láska dává skutečný obsah osobním vztahu k Bohu a k bližnímu; láska je základem nejenom mikrovztahů (s přáteli, s členy rodiny nebo v rámci malých skupin), ale také makrovztahů (společenských, ekonomických, politických)*¹⁵⁰. Rotter tvrdí, že vztah k větší společnosti, starost o obecné blaho a dobro je ve skutečnosti vyjádřením vztahu člověka k Bohu.¹⁵¹ Proto normy v sociální oblasti nejsou v ideálním případě nic jiného, než vyjádření lásky k bližnímu ve smyslu Ježíšova zákona.

Benedikt XVI. vnímá přikázání lásky též jako úkol pro církev. *Církev musí uplatňovat lásku také jako komunita. Důsledkem toho je, že láska potřebuje také organizaci jakožto předpoklad uspořádané komunitní služby.*¹⁵² Církev má sloužit společnosti tím, že přináší lásku do jejích struktur: *Lásky – caritas – bude vždy potřeba, a to i v té nejspravedlivější společnosti.* S vědomím toho, že láska je naplněním zákona, má církev svůj úkol nejen v charitativní službě chudým, ubohým a nemocným, ale též napříč společnostmi v celém spektru solidarity i subsidiarity.

3.2 Bližní – nezáleží na tom, kdo je bližní, ale že jej milují

„Bližní“ již není slovo vymezené pouze příslušníku národa, nýbrž se vztahuje na všechny, kteří nás potřebují¹⁵³. Láska k bližnímu tkví v připravenosti a ochotě nasadit život i majetek pro bližního a přitom zachovat jeho svobodu a důstojnost¹⁵⁴. V *Deus caritas est* Benedikt zdůrazňuje charitativní vztah k bližnímu, který má být otevřený vůči každému, ale zároveň se nemá ztrácet v povšečnosti¹⁵⁵. Upozorňuje, že je důležité své bližní

150 CIV čl. 2.

151 *Wo diese Einstellung besteht, vermittelt sich in der Beziehung zu einer solchen größeren Gemeinschaft die Beziehung des Menschen zu Gott.* ROTTER 1983, s. 67.

152 BENEDIKT XVI. 2009, 30

153 Ve významu bližní užívá též slovo „druhý“:

VS čl. 18 – *...kdo žije podle Ducha (srov. Gal 5,16) a chce sloužit druhým...*

VS čl. 52 – *Je rovněž zakázáno urážet ve druhých, především pak v sobě samých vlastní osobní a všem společnou důstojnost.*

V angl. překladu VS se užívá slova *others* s významem „ostatní“. Lat. *et ceteris* též znamená spíše „ostatní“, „další“.

154 *Je zřejmé, že Lukáš ví hodně o psychologii člověka... Méně nápadné zůstane, v čem evangelium přesahuje psychologii: soucit, který nespočívá jen v citu, ale vede až k riskantnímu nasazení, kdy se člověk zřiká sebe i svého majetku, a pak nechává druhého klidně odejít, aniž by ho na sebe vázal, pohostinnost, s níž je druhý přijat tak, jak on sám chce, a je mu nasloucháno.* JOHNSON 2005, s. 195.

155 *Pojem „bližní“ se univerzalizuje a zároveň zůstává konkrétní. Navzdory svému rozšíření na všechny lidi se neredukuje na vyjádření abstraktní a povšečné lásky, která je sama v sobě málo motivující, nýbrž vyžaduje mé odhodlání tady a teď.* DCE čl. 15.

poznávat s perspektivy Krista, na základě niterného setkání s Bohem. Teprve pak je možné milovat v *Bohu a s Bohem také osobu, která mi není příjemná, nebo kterou dokonce neznám*¹⁵⁶. Křesťan má sloužit všem lidem, protože Kristus, ke kterému křesťané patří a podle jehož vzoru žijí, položil život za všechny¹⁵⁷. Máme přistupovat k bližnímu tak, jako by přistupoval Kristus a zároveň tak, jako by bližní byl Kristus sám¹⁵⁸.

Při hledání, kdo je můj bližní si lze též klást otázku: „*Komu jsem já bližní?*“¹⁵⁹ Vztah k bližnímu je oboustranný a vzájemný. Bližní není jen potřebný pomoci nebo podpory¹⁶⁰, bližní je ten, kdo nám není vzdálený, ale je blízko. Máme-li milovat bližního jako sami sebe, musí nám být bližní tak blízko, jako jsme my sami k sobě. Tak jak milujeme sebe, dokážeme milovat bližního.

Z podobenství o milosrdném Samaritánovi nepřímo vyplývá, že nezáleží ani tolik na tom, kdo jsme a koho milujeme, ale že milujeme. Jakmile milujeme, podobáme se Bohu, který mezi lidmi v lásce nerozlišuje a rozdíly nedělá¹⁶¹. Rozdílnost, rozlišování, sympatie, antipatie, to vše patří k pozemské bezprostřední lásce, ale láska věčná přistupuje k lidem bez rozdílu, bez rozdělení. V takovém případě pak není rozdílu mezi láskou k příteli a k nepříteli – oba jsou bližními¹⁶². Láska k bližnímu je výjimečná a dokonalá

156 DCE čl. 18.

157 Srov. Mt 20,28 – v různých překladech se vyskytuje „za mnohé“ nebo „za všechny“, JPPI se proto odkazuje na RH a LG.

Redemptoris hominis čl. 21: *...nejkrásnější vzor nám poskytl Ježíš Kristus. Jeho církev, k níž všichni patříme, je "pro lidi"...*

LG čl. 8 – *Podobně církev zahrnuje láskou všechny postižené lidskou slabostí, dokonce v chudých a trpících vidí obraz svého chudého a trpícího zakladatele.*

LG čl. 36 – *Takto bude Kristus prostřednictvím členů církve stále více osvěcovat svým spásitelným světlem celou lidskou společnost.*

158 Srov. Mt 25, 40, VS čl. 89.

159 *Wem werde ich Nächster?* LOHSE 1988, s. 41.

160 *Der Nächste ist... der Hilfe braucht oder sonst den Anspruch auf Zuwendung stellt.* ROTTER 1983, s. 68.

161 *Křesťanství nechává všechny rozdíly pozemského života v platnosti, ale v přikázání lásky, v lásce k bližnímu je tato rovnost přítomna tím, že se pozvedá nad rozdílnost pozemského života.* KIRKEGAARD 2000, s. 50.

162 *Kdo opravdu miluje svého bližního, miluje proto i svého nepřítel.* KIRKEGAARD 2000, s. 50.
Chceš – li tedy být v lásce dokonalý, snaž se tuto povinnost lásky splnit tak, že budeš milovat člověka, jehož vidíš, milovat ho tak, jak ho vidíš, se všemi jeho nedokonalostmi a slabostmi, milovat ho tak, jakého ho vidíš, když se už úplně změnil, když už tě nemiluje, naopak se lhostejně odvrátí nebo se odvrátí proto, aby miloval jiného – milovat ho tak, jak ho vidíš, když tě zrazuje a zapírá. KIERKEGAARD 2000, s. 118.

v tom, že její předmětem je především sama láska. Láska k bližnímu je slepá, protože vidí pouze lásku¹⁶³.

3.2.1 Eschatologický rozměr lásky k bližnímu

Kvůli nekonečné přesažnosti Boží lásky se stírají veškeré hranice mezi lidmi. Skutky milosrdenství se počítají všem, ať křesťanům nebo pohanům¹⁶⁴, pro den soudu. Na druhou stranu ti, kdo přijímají Boží slovo, naslouchají pravdě a svobodně se rozhodují odpovídat na Boží lásku, jsou povoláni k dokonalé svaté lásce. Ti, kdo milují Krista v bližním, stávají se spolu s ním *svátostným znamením, které silou milosti Ducha svatého přináší světu spásu*¹⁶⁵. Jako děti Boží pak dostanou jako dědictví podíl na Jeho slávě¹⁶⁶.

3.3 Prikázání lásky – odpověď na nárok lásky – musíš milovat

Etický standard stanoven prikázáním lásky stojící na podstatě lásky k Bohu a k bližnímu klade na člověka velké nároky¹⁶⁷. Ježíš se však nezastavuje pouze u velkých nároků, chce po nás dokonalou lásku¹⁶⁸, která jde za hranice utrpení a smrti¹⁶⁹. *Prikázání lásky neuznává žádné podmínky ani předpoklady, platí na každém místě a v každý čas*¹⁷⁰. Schopnost vyhovět mravním nárokům prikázání lásky přichází působením Ducha svatého, který v nás zpřítomňuje Krista.

3.3.1 Svátostný charakter prikázání lásky

Dynamika vztahu lásky k Bohu a k bližnímu má svůj počátek a střed

163 *Láska k bližnímu oslepuje člověka nejhlubším a nejblaženějším způsobem, takže slepě miluje každého člověka, jako milující miluje milovanou.* KIRKEGAARD 2000, s. 51.

164 Mt 25, 31 – 46.

Häring vidí možnost pro ty, kdo Krista neznají takto: *Tím, že konají dobro podle jim nabízené možnosti, nalézají Krista, aniž by si toho byli vědomi.* Nadřazenost křesťanů je pro Häringa nemístná: *Skutečnost, že mimo církve jsou lidé, kteří nás překonávají v milosrdné lásce, bychom měli pocítovat jako neustálou výzvu k pokání.* HÄRING 1971, s. 91.

165 HÄRING 1971, s. 91.

166 Srov. Řím 8,17.

167 *V této etice se velmi důvěřuje každému jednotlivci – jeho poznání, vědomí odpovědnosti a osobní schopnosti rozhodovat se. Je to morálka pro zralé a milující, která je velmi vzdálená jakékoli tísnivé právní kasuistice, jež na zakázané hledí vždy jen negativně a jejímž motivem je spíš strach než láska. Ale láska, jak známo činí člověka vynalézavým. Nalezne to, co je správné a co je třeba učinit v určité situaci.* PORSCHE 1998, s. 156.

168 Mt 5,48.

169 Srov. Jan 15,13.

170 *Das Gebot der Liebe kennt keine Bedingung und keine Voraussetzung; es gilt an jedem Ort und zu jeder Zeit.* LOHSE 1988, s. 42.

v Kristu¹⁷¹, v jehož oběti se zrcadlí nejvyšší a nejjasnější akt lásky k Bohu a k bližnímu. V eucharistii, ve které je Kristovo sebedarování připomínáno a zpřítomňováno, k nám Boží láska *přichází v tělesné podobě, aby pokračovala ve svém působení v nás a skrze nás. Jedině na základě tohoto christologického a svátostného východiska lze správně pochopit Ježíšovo učení o lásce.*¹⁷² Díky eucharistii lze sjednocení lásky k Bohu a k bližnímu prožívat a zakoušet, abychom pak v Ježíšově duchu mohli i konat. Zkušenost Boží lásky k člověku disponuje věřícího ke spravedlivému morálnímu jednání, Boží láska má být následně sdílena druhým¹⁷³.

Láska k bližnímu musí předcházet liturgii¹⁷⁴. Nemiluje – li člověk bližního, kterého vidí, nemůže milovat ani neviditelného Boha, se kterým se v liturgii má setkávat¹⁷⁵. Bohoslužba srdce disponuje člověka k bohoslužbě slova. Kristus, „prásvátost – Ursakrament“¹⁷⁶, Otcem sdělená a stále sdílená láska, se za nás vydává, daruje se nám, očisťuje nás a uschopňuje nás ke službě bližním. Díky eucharistii se sjednocujeme v Pánu, stáváme se součástí těla Kristova. Eucharistie je akt lásky, ve kterém se nerozlučně pojí láska k Bohu a láska k bližnímu¹⁷⁷.

3.4 Zákon – mým zákonem je Kristus

Láska a zákon jsou dva nejsilnější etické faktory, které formují život člověka, láska je však nad zákonem¹⁷⁸. Je-li láska naplněním zákona, jsou nám jednotlivá přikázání návody a ukazateli, jak lásku uplatňovat. Boží zákon je dobrý a svatý ve své celistvosti, všechny jeho přikázání a pokyny vedou k lásce. Na druhou stranu je láska v mnoha případech nejsilnější motiv

171 VS čl. 53.

172 DCE čl. 14.

173 *Proto také platí, že se nejedná o nějaké zvenku přicházející „přikázání“, které by po nás chtělo něco nemožného, nýbrž o vnitřní zakoušení darované lásky, lásky, která kvůli své vlastní povaze musí být následně sdílena druhým.* DCE čl. 18.

174 *Tato etika praktického náboženství lásky, pocházející nepochybně od pozemského Ježíše a navazující na Lv 19, 34, kde se již mluví o lásce k cizincům, rozšířená Ježíšem dokonce na lásku k nepřátelům, vidí v lásce k bližnímu pravou bohoslužbu srdce, která musí předcházet kulticko – liturgické bohoslužbě.* MÜLLER 1998, s. 104.

175 Srov. 1 J 4, 20.

176 *Kristus je prásvátost, v níž Otec dokonale oznámil svou lásku.* HÄRING 1971, s. 90.

177 *Křesťanská láska je láskou vděčnosti, díkyvdání Bohu za to, co pro nás, lidstvo, učinil zejména v životě, smrti a vzkříšení Ježíše Krista...Křesťanská etika je specifická, protože je etikou eucharistickou, etikou díkyvdání.* FLETCHER 2009, s. 205.

178 *Protože Bůh nechce rozpolceného člověka, který se ztrácí v rozmanitosti života, žádá nakonec ve všech přikázáních a pokynech jedině: lásku člověka.* LIMBECK 1997, s. 163.

k činům, které vyčerpávají všechny možnosti a schopnosti na cestě k dobru. Právě láska je nejsilnějším motivem, proč dodržovat přikázání, které nám Bůh dal¹⁷⁹.

3.4.1 Vztah přikázání lásky k tóře

Přikázání lásky je *hermeneutickým klíčem* k tóře, dává všem jednotlivým příkazům teprve „smysl a hlavu“¹⁸⁰. Tóra má pro člověka veliký význam jako orientace, kritéria a pokyny pro život, na druhou stranu její příkazy *mají hodnotu jen natolik, nakolik přispívají lásce*¹⁸¹.

Boží zákon se naplňuje v Kristu, který nás osvobodil od hříchu, povznesl nás nad zákon Mojžíšův, ten však nepřestal platit. Kristus proměnil Mojžíšův zákon v zákon lásky, ve kterém nerozhoduje víra ve spravedlnost, ale víra, která se projevuje láskou¹⁸². Tak se vzájemně doplňuje a prolíná Mojžíšův a Ježíšův zákon, podobně jako se prolíná Boží vůle a Boží láska.

3.4.2 Pod zákonem a pod milostí

Sv. Pavel v listu Římanům řeší důležitou a problematickou otázku vztahu lásky a zákona¹⁸³. Apoštol je přesvědčen, že záchrana člověka, tedy jeho osvobození z kletby zla a smrti, je možná pouze ve víře v Ježíše Krista¹⁸⁴. Jsme ospravedlněni díky milosti Boží, ne vlastními spravedlivými činy. V Duchu, který je láskou, se sjednocujeme v Kristu a s Kristem, on sám se nám stává

179 *Je to láska, která nám umožňuje zachovávat přikázání, anebo zachovávaná přikázání vytvářejí lásku? Kdo však může pochybovat, že láska předchází přikázání? Kdo totiž nemiluje, nemá ani důvod aby je zachovával.* SV. AUGUSTIN, In Iohannis Evangelium Tractatus, s. 82, 3: CCL 36, 533 cit. převzata z VS čl. 22.

180 *Výplývalo z Ježíšova shrnutí, že jeho následovníci mohli ignorovat zbývajících 611 předpisů Tóry? Matouš to takto nechápal. Jeho tvrzení, že na těchto dvou přikázáních „visí celý Zákon a Proroci“ (22, 40), předpokládá, že celý Zákon zůstává v platnosti (přinejmenším v teorii). Ježíšovo přikázání o lásce k Bohu i k bližnímu jde na kořen věci a poskytuje logickou zásadu pro ocenění a zachovávání ostatních přikázání.* HARRINGTON 2003, s. 344.

181 Tamtéž.

182 *Zákon sleduje skutečnost lásky; do lásky je právě zákon pojat, zákon je totiž obraz budoucího. Zákon je návrh a láska naplněním.* KIERKEGAARD 2000, s. 74.

183 *Je-li proto Pavel přesvědčen, že u všech napomenutí a rad záleží rozhodující měrou na tom, zda se v nich uplatní láska, vzniká etická otázka vztahu lásky k oněm jednotlivým výzvám a normám jako otázka poměru lásky a zákona.* THEOBALD 2002, 356.

184 *Nic jiného nedokáže člověka vytáhnout z močálu hříchu a smrti.* THEOBALD 2002, s. 197.

Zákonem¹⁸⁵. Proto je tak zásadní a důležitý osobní vztah ke Kristu¹⁸⁶. Pavel energicky odmítá postoj antinomistů, kteří odmítají závaznost zákonů. Život v lásce nevede k životu bez zákona, ale naopak je zákon skrze lásku naplněn¹⁸⁷.

Křesťan je sice osvobozen skrze Krista od zákona, ale ne ke hříchu. Křesťané jsou vysvobozeni *mají sloužit a naplňovat tak zákon za nových podmínek*.¹⁸⁸ Jako křesťané jsou totiž vázáni příkázáním lásky, které se stává důvodem, kvůli kterému je třeba jednotlivá přikázání zákona dodržovat a platnost i účinnost mají ty zákony, které prospívají a vedou k lásce.

3.4.3 Mým zákonem je Kristus

Zákon se naplňuje v Kristu, cílem Zákona je Kristus. *Ježíš přivádí k naplnění Božích přikázání, zejména přikázání lásky k bližnímu, tím, že zníterňuje a radikalizuje jeho požadavky*¹⁸⁹. Ježíš ukazuje morální a duchovní cestu k dokonalosti, jejíž duší je láska. On sám se stává „živým Zákonem“, on je tou cestou, vyzývá k následování a *skrze Ducha poskytuje milost sdílet s ním jeho vlastní život a jeho lásku*.¹⁹⁰

3.5 Svoboda – cílem svobody je pravda

Ačkoliv je svoboda jednou z nejvyšších hodnot patřících k plné důstojnosti člověka, nemá absolutní platnost, ale je závislá na pravdě. Svoboda má vnitřní cíl, účel, který existuje před jakýmkoli činem, tím cílem je pravda. Tato pravda není nic abstraktního, ale je to poznání, že cíl života spočívá v lásce¹⁹¹. Pouze v aktu lásky lze v plné svobodě dosáhnout skutečné pravdy¹⁹². Protože láska je voláním po živém společenství s Bohem a s bližním, zákon se proměňuje

185 Srov. 1 Kor 9,21.

Základní princip Pavlových exhortací bychom mohli formulovat tak, že čím více jsou věřící vedeni Duchem, tím méně je potřeba dávat jim pro jejich jednání nějaká pravidla. Bible a morálka, s. 72.

186 *Mravní jednání se zakládá přímo na spojení s Kristem a na přebývání Ducha, ze kterého pramení a jehož je projevem. Toto jednání tedy není v podstatě diktováno vnějšími normami, ale vychází z pevného vztahu, který v Duchu spojuje věřící s Kristem a s Bohem.* Bible a morálka, s. 72.

187 *Ten kdo miluje druhého, naplnil zákon.* Řím 13, 8.

188 RADL 1999, s. 68.

189 VS čl. 15.

190 VS čl. 15.

191 Otázka cíle života spadá spíše do eschatologie. Zde se s Janem Pavlem II. shoduje např. Ratzinger: *Kde je život, tam zůstává ve všech odstínech darem Božím, který byl dán těm, kteří žijí, a jež může obohatit a učinit svobodnějším nárokem na služebnou lásku.* RATZINGER 1990, Eschatologie, Barrister & Principal, 1990, s. 68

192 *Svoboda se uskutečňuje v lásce* VS čl. 87.

takovým způsobem, kterým ve svobodě objevujeme a stále znovu nalzáme pravdu. Morálním cílem není život podle litery zákona, nýbrž život v pravdě, kterou lze díky svobodě skutečně nalézt. Teprve pak je zákon krokem, který orientuje svobodu k vlastnímu cíli. Pravý zákon nikdy nešlape po svobodě. Zákon není o diktátu vůle, ale stojí na linii vědomí svobody a pravdy a směřuje k lásce.

3.6 Pravda – přijetí pravdy je předpokladem lásky

*Pravda je světlem, které dává lásce smysl a hodnotu*¹⁹³. Bez pravdy ztrácí naše láska oporu, může se stát obětí relativismu¹⁹⁴. Pravda nejen osvobozuje a očisťuje člověka¹⁹⁵, čímž jej uschopňuje k lásce. Pravda jej ujišťuje, upevňuje a vede k věrnosti. Kristus, ztělesnění pravdy, člověka orientuje na cestě ke spáse.

Pravdu je však třeba stále hledat a znovu nalézat. Sloupem a oporou pravdy v oblasti morálky a víry je Magisterium církve, které má posvátný úkol autenticky vykládat Boží slovo obsažené v Písmu a Tradici¹⁹⁶.

Láska zakotvená v pravdě by měla být principem morálního jednání nejen jednotlivce, ale i ve všech společenských vrstvách a oblastech¹⁹⁷.

3.7 Následování – milujte se navzájem skrze Něj, s Ním a v Něm

3.7.1 Já jsem cesta

*Ježíš žádá, aby lidé šli v jeho stopách a kráčeli po cestě jeho lásky, která se zcela daruje bratřím pro lásku k Bohu*¹⁹⁸. Ježíš nám svým životem a svou obětí na kříži ukazuje cestu lásky, cestu ke spáse¹⁹⁹. Tuto výzvu přijímají všichni ti, kdo v něj věří²⁰⁰. Dojít ke spáse však lze jen skrze Krista, s Kristem

193 CIV čl. 3.

194 *Je to nebezpečí spojení demokracií s etickým relativismem, jež odebírá občanskému soužití každý spolehlivý morální opěrný bod a ještě radikálněji je zbavuje uznávání pravdy.* VS čl. 101.

195 1 Petr 1,22.

196 Viz VS čl. 27.

197 *Caritas in veritate*“ je princip, který nabývá své účinné formy v kritériích, jimiž se řídí morální jednání... Bez pravdy, bez důvěry a bez lásky k pravdě neexistuje společenské svědomí ani zodpovědnost. CIV čl. 6.

198 VS čl. 20.

199 *Přímo v životě a smrti Ježíše Krista se projevuje neopakovatelným způsobem svobodný dar Boží lásky člověku a zakládá se tak víra člověka ve vykoupění, přijetí a spásu v Bohu.* Bible a morálka, s. 68.

200 Např. sv. Pavel: *Napodobujte mne, jako já napodobuji Krista* (1 Kor 11,1). *Žijte v lásce, jako i Kristus miloval nás a zcela vydal sebe za nás jako dar v oběť, vůni Bohu velmi příjemnou* (Ef 5,2).

a v Kristu. Proto je klíčová svátost eucharistie, ve které se díky Duchu svatému s Kristem sjednocujeme a stáváme se pevnou součástí těla Kristova.

3.7.2 Jednota Kristovy lásky

Láska k bližnímu má svůj původ v lásce Otce – *Otec miluje Ježíše, Ježíš miluje učedníky, učedníci se mají milovat navzájem*²⁰¹. Ježíš přikazuje svým učedníkům lásku k bližním podle vzoru své božské lásky, která pochází od Otce. Božská láska vydává a živí v lidském srdci lásku k bližnímu, kterou ve svém transcendentálním rozměru milujeme Boha. Uzavírá se tak křivka lásky, která má svůj počátek i konec v Bohu. I v tomto smyslu je Kristus alfou a omegou abecedy lásky.

3.7.3 Buďte dokonalí, buďte svatí

Ježíš žádá, abychom byli dokonalí v přikázání lásky, abychom milovali až „do krajnosti“²⁰². To je možné jen díky daru Boží milosti. „*Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán*“ (Řím 5,5). Jsme povolání k dokonalosti a svatosti, protože je náš nebeský Otec dokonalý a svatý. Dokonalosti i svatosti lze dosáhnout jedině dokonalou, svatou láskou, která je nám dána z Boha skrze Ducha svatého²⁰³. Následovat a napodobovat Ježíšův vzor je možné jen díky Duchu svatému, který v nás Krista zpřítomňuje. Duch nám též dává schopnost se rozhodovat a rozlišovat v různých životních situacích²⁰⁴.

7.3.5 Ježíš etickou normou

*V přikázání lásky je bytostně obsažena výzva k následování, která náleží především Ježíšovým přátelům.*²⁰⁵ Ježíšovo chování, jeho život a láska mají být

201 Bible a morálka, s. 68.

202 Srov. Mt 16, 24.

203 Povolání ke svatosti a dokonalosti tedy neznamená v podstatě nic jiného, než povolání k milosrdné, soucitné lásce k bližnímu podle vzoru podobenství Božího. HÄRING 1991, s. 34.

204 Pavel je přesvědčen, že Duch, který se projevil v Kristově příkladu a který žije v křesťanech (srov. Gal 5,25; Řím 8,14), jim dá schopnost rozhodnout se v každé situaci pro to, co je nejvhodnější. Bible a morálka, s. 74.

205 Weber cituje: Podle W. Shrage, Ethik des Neuen Testaments, s. 55, „mnozí exegeté právem uvádějí, že Ježíš ostatní ponechává v jejich dosavadním životním prostředí, a ačkoli se nevzdávají vlasti, povolání a rodiny, nejsou káráni jako nerozhodní a polovičatí a nejsou vyloučeni z Božího království.“
Sám Weber, s. 64: Na druhou stranu se následování Ježíše někdy považuje za možnost a úkol pro všechny. WEBER 1998.

základní etickou normou křesťana²⁰⁶. On je úhelný kámen, měřítko naší lásky²⁰⁷. Věříme-li ve jméno Ježíše Krista a milujeme se navzájem, jak přikázal, jsme svobodní od hříchu a máme svobodný přístup k Bohu²⁰⁸. *Láska je plodem víry a ten kdo věří v Ježíše a miluje bratry, „nehřeší.“*²⁰⁹ Samotný příkaz následování Krista však nepřináší morální návody, ani z něj nelze odvíjet ucelená morálka. Následování je klíčovým svorníkem a integrujícím spojem veškeré morálky, ne samostatnou morálkou.

Závěr – jako milované děti následujte Božího příkladu

Pravá láska chce dobro pro druhé, chce spásu pro druhé, chce lásku pro druhé²¹⁰. Pravá láska je nejsilnějším motivem pro život podle přikázání, jimž je láska souhrnem a naplněním. *Láska už není pouze přikázáním, nýbrž odpovědí na dar lásky, s nímž nám Bůh vychází v ústřety*²¹¹. Tím darem je Ježíš Kristus, který je láskou *ve své nejradiálněji podobě*²¹². On je cesta, pravda, život, on je láska. *Na tomto základě je tudíž třeba definovat, co je to vlastně láska. Díky tomuto hledisku totiž křesťan nalézá cestu svého života a svého milování*²¹³.

Láska je však často překrucována, zbavována smyslu, zůstává často nepochopena a bývá vylučována z etického prožívání. Tam, kde by měla sloužit jako ukazatel a základ morální zodpovědnosti, je označována za bezvýznamnou. Životní strasti, trýzně, bolesti, utrpení přichází často v takové síle, že nejsme s to milovat bližního, ba mnohdy nemáme v lásce ani sebe

206 *Vzhledem ke své autoritě činí Ježíš své chování základem morální povinnosti, kritériem volby: jeho chování je příkladem k následování.* Bible a morálka, s. 67.

Srov. též 1 Jan 2,6.

Následování Krista platí od počátku jak za specifický, tak za nutný úkol každého křesťana. WEBER 1998, s. 64.

Láska je Boží plán pro všechny jeho děti, plán, který je třeba rozhodně přijmout v boji proti moci zla... Bible a morálka, 68.

207 Srov. 1 Petr 2,5 – 7.

208 Srov. 1 Jan 3,21 – 24.

209 Bible a morálka, s. 68.

210 Známou tezi Tomáše Aquinského: *Amor est velle bonum alicui* (Láska je chtít dobro pro druhé) rozpracovává Rotter do: *Amor est velle alicui salutem* (chtít spásu pro druhé). Cesta ke spáse vede skrze hledání dobra a lásky proto: *velle alicui caritatem* (chtít lásku pro druhé). Ve výsledku jde o jakýsi kruh lásky. Rotter užívá slova caritas, které označuje lásku aktivně projevovanou vůči bližním (=milost). ROTTER 1983, s. 68.

211 DCE čl. 1.

212 *V jeho smrti na kříži se naplňuje ono obrácení se Boha proti sobě samému, v němž se On sám daruje, aby znovu pozvedl člověka a zachránil ho...* DCE čl. 12.

213 DCE čl. 12.

samotné. Zasáhne-li do našeho osudu podvod, zrada, ublížení, či ponížení, snadno a rádi se od bližního vzdálíme tak, že se nám stane nanejvýš vzdáleným a milovat jej prostě nedokážeme. Jsme lidé hříšní a chybující, ubližujeme jeden druhému a na lásku v hněvu zapomínáme.

Benedikt XVI. proti tomu píše: *Láska je světlem, v zásadě jediným světlem, které stále znovu prozařuje temný svět a dává nám odvahu žít a jednat. Láska je možná a my jsme schopni uplatňovat ji, protože jsme stvořeni k Božímu obrazu.*²¹⁴ Přes všechnu bolest a utrpení nám Kristus přikazuje „milujte se“ a vybízí nás k následování až na horu Golgotu²¹⁵. V kázání na Hoře nás Kristus povzbuzuje a vede k dokonalosti²¹⁶. Svoji strašlivou smrtí na kříži na hoře Kalvárii doloží svá slova nejvyšší obětí. *Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, ... (Jan 3,16)* tak dokonalá je láska Otcova. Bůh ví, že by Abrahám pro něj Izáka obětoval, ví, že Abrahám jej miluje celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou. V momentě, kdy má otec nůž na krku syna, nabízí Bůh oběť zástupnou – beránka. Beránka, který později zemře na kříži, proto, *aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný (Jan 3,16)*. Bůh po nás nakonec nežadá oběti a celopaly, žádá lásku. Vždyť obětoval-li svého jediného syna, kvůli nesmírné lásce k nám, musíme jej milovat.

Přijmeme-li Kristovo přikázání, pozvání k následování, zůstává otázkou, jak lze podle zákona lásky žít? Za prvé těm, kdo milují Krista, všechno napomáhá k dobrému²¹⁷. Za druhé *čím více jsou věřící vedeni Duchem, tím méně je potřeba dávat jim pro jejich jednání nějaká pravidla.*²¹⁸ *V kompetenci lásky má Duchem působenou schopnost poznat a rozhodnout, na čem v danou chvíli záleží. Tato schopnost přitom neznamená nějaké hotové nadání, ale trvalý úkol, duchovní proces, jemuž se věřící věnuje po celý život*²¹⁹. Duch je nejen dárce lásky, ale také dává poznávat pravdu. Žijeme-li podle lásky

214 DCE čl. 39.

215 Jak kdysi podotkl P. Aleš Zlámal OFM: „*Druhá strana kříže je volná, je volná pro Tebe.*“

216 Mt 5,48.

217 Srov. Řím 8,28.

218 Bible a morálka 2010, s. 72. Srov. též 1 Jan 3,24.

219 *Ten, kdo miluje, se nenechá zákonem spoutat ani vodit za ručičku, nenechá se zákonem udržovat v nedospělosti. V kompetenci lásky má Duchem působenou schopnost poznat a rozhodnout, na čem v danou chvíli záleží. Tato schopnost přitom neznamená nějaké hotové nadání, ale trvalý úkol, duchovní proces, jemuž se věřící věnuje po celý život.* THEOBALD 2002, s. 360.

v pravdě, máme plnou svobodu od hříchu, plnou svobodu rozhodnout se pro zákon, kterým je sám Kristus. S působením Ducha se nejjasněji setkáváme ve svátostech, především v eucharistii, díky které se sjednocujeme s Kristem.

Nejkrásnější cestou jak naplňovat přikázání lásky je žít jako děti²²⁰. *Náročná pevnost tohoto přikázání má základ v nevyčerpatelné, milosrdné Boží lásce (srov. Lk 6,36); cílem přikázání pak je vést nás, za pomoci Kristovy milosti, na cestě plnosti života, jež je vlastní Božím dětem²²¹. Z mé zkušenosti učitele dosvědčuji, že smýšlením, slovy i skutky mohou být děti mnohdy tím nejlepším vzorem. Děti myslí bezprostředně, bez předsudků a často mají hluboký duchovní vhled do tajemství Božích. Mají zvláštní a velmi silný smysl pro spravedlnost a velkou touhu po pravdě. Děti instinktivně inklinují k silné autoritě, která jim zaručí bezpečí a jistotu. Když si někoho zamilují, tak je to okamžitá vroucí láska, která vždy přináší radost. Domnívám se, že být bližní dětem je tou nejlepší školou lásky. Každý, kdo miluje děti, ví, jak obrovskou lásku má ten, který obětoval svého jediného syna.*

Přikázání lásky je jedinou normou křesťanské etiky a všechny ostatní z ní vycházejí. Tato norma je stanovená Kristem, měřítkem a vzorem je sám Kristus. Díky Duchu svatému, který k nám přistupuje zejména ve svátostech, se s Ježíšem sjednocujeme a v eschatologické perspektivě očekáváme plnost lásky, která nikdy nezanikne²²². Benediktovi jde v *Deus caritas est* především o to, aby každý osobně prožíval Boží lásku, která přináší do života světlo²²³. Základní podstata křesťanské morálky podle Jana Pavla II. spočívá v následování Ježíše Krista²²⁴. *Kdo miluje Krista, zachovává jeho přikázání*

220 Matouš: *Amen, pravím vám, jestliže se neobrátíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského.* Mt 18,3. *Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské.* Mt 19,14.

Lukáš: *Nechte děti přicházet ke mně a nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží.* Lk 18,16

Pavel: *Napodobujte Boha jako jeho milované děti a žijte v lásce, jako i Kristus miloval nás* (Ef 5, 1n.).

Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy. Řím 8,16–17

Petr: *...a jako novorozené děti mějte touhu jen po nefašovaném duchovním mléku, abyste jim rostli ke spasení;* 1 Petr 2,2.

Jan: *Podle toho lze rozeznat děti Boží a děti ďáblovy: Není z Boha, kdokoliv nečiní spravedlnost a nemiluje svého bratra.* 1 Jan 3,10. *Nemám větší radost, než když slyším, že moje děti žijí v pravdě.*

3 Jan 1,4.

221 VS čl. 115.

222 1 Kor 13,8.

223 DCE čl. 39.

224 VS čl. 119.

(Jan 14,15).

5 Literatura

5.1 Základní dokumenty

- 1 Studijní Bible s výkladovými poznámkami, Čes. ekum. překlad, ČBS, 2001, Life Publishers International, 2009
- 2 Bible, Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1995
- 3 Jeruzalémská bible, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2009
- 4 NOVOTNÝ 1992 – Adolf Novotný: Biblický slovník, David Jan Novotný, 1992
- 5 Nový biblický slovník 1996 – J. D. Douglas, N. Hillyer, Praha: Návrat domů, 1996
- 6 Papežská biblická komise 2010 – Bible a morálka, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2010
- 7 Katechismus katolické církve, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2001
- 8 Kompendium katechismu katolické církve, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2006
- 9 Kompendium sociální nauky církve, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2008

5.2 Encykliky

- 10 BENEDIKT XVI. 2006 – Benedikt XVI: Deus caritas est, Paulínky, 2006
- 11 BENEDIKT XVI. 2009: Benedikt XVI. Caritas in Veritate, Láska v pravdě, ERMAT Praha s.r.o., 2009
- 12 JAN PAVEL II. 1994 – Jan Pavel II.: Veritatis Splendor, O základech morálního učení církve, ZVON, 1994

5.3 Komentáře Písma

- 13 ALEXANDEROVI 2009 – Pat a David Alexanderovi: Průvodce Biblií, ČBS, 2009
- 14 DONAHUE/ HARRINGTON 2006 – John R. Donahue, Daniel J. Harrington: Sacra Pagina, Evangelium podle Marka, Karm. nak. v Kostelním Vydří, 2006
- 15 HARRINGTON 2003 – Daniel J. Harrington: Sacra Pagina, Evangelium podle Matouše, Karm. nak. v Kostelním Vydří, 2003
- 16 JOHNSON 2005 – Luke T. Johnson: Sacra Pagina, Evangelium podle Lukáše, Karm. nak. v Kostelním Vydří, 2005
- 17 MOLONEY 2005 – Francis J. Moloney: Sacra Pagina, Evangelium podle Jana, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 2005
- 18 THEOBALD 2002 – Miachel Theobald: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 6/1; 6/2, List Římanům, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 2002
- 19 MÜLLER 1998 – Paul – Gerhard Müller: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon, Evangelium sv. Lukáše, Karm. nakl. Kostelní Vydří, 1998
- 20 BAUR 2001 – Wolfgang Baur: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 17, První, druhý a třetí list Janův, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 2001
- 21 LIMBECK 1997 – Meinrad Limbeck: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 2, Evangelium svatého Marka, Karmelitánské nakl. v Kostelním Vydří, 1997
- 22 PORSCH 1998 – Felix Porsch: Malý stuttgartský komentář, Nový zákon 4, Evangelium sv. Jana, Karmelitánské nakl. v Kostelním Vydří, 1998
- 23 RADL 1999 – Walter Radl: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 9, List Galat'anům, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 1999
- 24 SEETHALER 2001 – Paula-Angelika Seethaler: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 15, První a druhý list Petřův, List Judův, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 2001
- 25 ORTKEMPER 1999 – Franz-Josef Ortkemper: Malý stuttgartský komentář, Nový Zákon 7, První list Korinťanům, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 1999
- 26 RYŠKOVÁ/ SCHRÖTTER/ DEML/ KAŠPÁREK 1991 – Mireia Ryšková, Jaroslav Schrötter, Zdeněk Deml, Karel Kašpárek: Stručný úvod do Písma sv. (SZ a NZ), 1991

5.4 Komentáře encyklik

- 27 IGNAZIO SANNA 2006: Creati e redenti dall' amore. La dimensione antropologica della Carità. -

- článek v Rino Fisichella, Dio è amore. Commento teologico-pastorale a Deus Caritas Est, Lateran University Press, 2006
- 28 Theological Studies 71, 2010, Lisa Sowle Cahill – Caritas in veritate: Benedict's global reorientation.

5.5 Telogie učitelů církve

- 29 SALESKÝ 1998 – sv. František Saleský: Pojednání o lásce k Bohu, Olomouc, 1998
- 30 SV. JAN OD KŘÍŽE 2001 – sv. Jan od Kříže: Živý plamen lásky, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2001
- 31 SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE 1991 – sv. Terezie od Ježíše: Hrad v nitru, překlad z r. 1985 Josefem Koláčkem, Edice Karmelitánská spiritualita, nakladatelství Tiskárny Vimperk, 1991
- 32 SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE 2002 – sv. Terezie od Ježíše: Cesta k dokonalosti, Edice Karmelitánská spiritualita, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 2002

5.6 Morální teologie a etika

- 33 MELINA, NORIEGA, PÉREZ – SOBA 2008 – Livio Melina, José Noriega, Juan José Pérez – Soba: Camminare nella luce dell'amore, I fondamenti della morale cristiana, Edizioni Cantagalli, 2008
- 34 BONHOEFFER 2007 – Dietrich Bonhoeffer: Etika, Kalich, 2007
- 35 SKOBLÍK 2004 – Jiří Skoblík: Předhled křesťanské etiky, Karolinum, 2004
- 36 WEBER 1998 – Helmut Weber: Všeobecná morální teologie, Zvon, Vyšehrad, Praha, 1998
- 37 ROTTER 1983 – Hans Rotter: Grundgebot Liebe, Mitmenschliche Begegnung als Grundansatz der Moral, Tyrolia, 1983
- 38 HÄRING 1971: Bernhard Häring – Láska je víc než přikázání, Česká katolická charita, 1971
- 39 LOHSE 1988, Eduard Lohse – Theologisches Ethik des Neuen Testaments, Kohlhammer, 1988
- 40 PESCHKE 1999, Karl-Heinz Peschke – Křesťanská etika, Vyšehrad, 1999
- 41 FLETCHER 2009 – Joseph Fletcher: Situační etika, Nová morálka, Kalich, 2009
- 42 RENDTORFF 1990 – Trutz Rendtorff: Ethik, Grundelemente, Methodologie und Konkretionen einer ethischen Theologie, W. Kohlhammer, 1990

5.7 Doplnková literatura

- 43 ŠTICA 2010 – Petr Štica: Cizinec v tvých branách, Karolinum, 2010
- 44 POKORNÝ 2005 – Petr Pokorný: Hermeneutika jako teorie porozumění, Vyšehrad, 2005
- 45 POSPÍŠIL 2002 – Ctirad Václav Pospíšil: Teologie služby, Karm. nakl. v Kostelním Vydří, 2002
- 46 RATZINGER 2004 – Joseph Ratzinger: Eschatologie, Smrt a věčný život, Barrister & Principal, 2005
- 47 RATZINGER 2007 – Joseph Ratzinger: Úvod do křesťanství, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2007
- 48 RATZINGER 2007, Joseph Ratzinger: Ježíš Nazaretský, Barrister & Principal, 2007
- 49 LANG 1993 – Albert Lang: Kristus vrchol zjevení, Velehrad, 1993
- 50 JASPERS 1953 – Karl Jaspers: Úvod do filozofie, OIKOYMENH, 1996
- 51 ANZENBACHER 1994 – Arno Anzenbacher: Úvod do etiky, Zvon, České katolické nakladatelství, Praha, 1994
- 52 KIERKEGAARD 2000 – Søren Kierkegaard: Skutky lásky, CDK, 2000

6 Seznam zkratk

- VS – Veritatis splendor
DCE – Deus caritas est
CIV – Caritas in veritate
KKC – Katechismus katolické církve
BS – biblický slovník
PL – přikázání lásky

7 Abstrakt

ETICKÉ IMPLIKACE PŘIKÁZÁNÍ LÁSKY DLE VERITATIS SPLENDOR A DEUS CARITAS EST

Komparace pojetí univerzální etické normy u Jana Pavla II. a Benedikta XVI. v uvedených encyklikách

Cílem této práce je na základě analýzy s prvky komparace Veritatis splendor a Deus caritas est obhájit základní tezi, že přikázání lásky je jedinou normou křesťanské morálky a všechny ostatní z ní vycházejí. Z pojetí přikázání lásky vyplývá komplex otázek, které se dají rozdělit na dvě skupiny: „proč“ a „jak“. Jsou tři hlavní důvody, proč podle něj žít: láska je cíl svobody, láska je naplněním zákona, láska má svůj původ v pravdě. Díky těmto třem pilířům vede přikázání lásky ke spáse. Odpověď na otázku, jakým způsobem lze podle přikázání lásky žít, je v Ježíšově „novém“ přikázání, jenž lze naplňovat následováním jeho vzoru.

Analytická i syntetická část práce se pohybuje v rámci sedmi základních témat: 1) láska, 2) bližní, 3) přikázání lásky 4) zákon, 5) svoboda, 6) pravda, 7) následování. Z analýzy encyklik pro každé téma vyplývá okruh citací Písma. Byly vybrány tyto: Láska – 1 Jan 4, 1 Kor 13, Bližní – Lk 10,30–37; Mt 25, 31–46, Přikázání lásky – Dt 6, 4–5; Lv 19,18; Mk 12, 29–31; Mt 22, 34–40, Zákon – Řím 8,2; Řím 13,10, Svoboda – Jan 8,32, Pravda – Jan 14,6; Následování – Jan 15,12–17.

Ze syntetické části vyvěrá několik závěrů. Z podstaty lásky Trojice vyplývá její perichoretický a jednotící charakter, který Boha a člověka mění v jedno jediné „my“. To je možné jen díky spásonosnému dílu Ježíše Krista, který je ztělesněním lásky a pravdy, on sám se stal vzorem, měřítkem lásky naší, stal se Zákonem křesťanů. Působením Ducha svatého se Kristus zpřítomňuje v našem srdci, z čehož pramení svátostný charakter lásky. Láska Kristova v nás působí a volá po životě v lásce k bližnímu, tzn. v lásce ke všem lidem, kteří jsou na blízku a také nás vede k dokonalosti, svatosti. Naše svobodná odpověď na dar lásky se má projevat napodobováním a následováním svatých vzorů, nejvýše Krista nebo Panny Marie. Nejbližšími vzory, které nás mohou učit Boží lásce, jsou děti.

Klíčová slova: Láska k bližnímu, Přikázání lásky, Zákon svobody, Následování Krista, Láska v pravdě. Počet znaků: 94188.

ETIC IMPLICATIONS OF COMMANDMENT OF LOVE ACCORDING TO VERITATIS SPLENDOR AND DEUS CARITAS EST

Comparison of interpretations of universal etic norm by John Paul II and Benedict XVI in quoted encyclicals

The purpose of my thesis is to analyse and compare Veritatis splendor and Deus caritas est in order to defend the basic statement that the commandment of love is the only one norm of the christian etics and every other norm is based on it. A complex of questions comes out from the interpretation of the commandment of love and it can be divided into two branches 'why' and 'how'. There are three main reasons why to live under the commandment: love is aim of liberty, love fulfils the law, love has its origin in the truth. The love according to these three columns leads to salvation. The answer how to live under commandment of love is in the following of the example of Jesus Christ.

The analytic and the synthetic part of my thesis are framed into seven themes: 1) Love, 2) Neighbour, 3) Commandment of love, 4) Law, 5) Liberty, 6) Truth, 7) Following. Several quotations of Holy Script are chosen by the analysis of encyclicals: Love – 1 John 4, 1 Cor 13, Neighbour – Luke 10,30–37; Mat 25, 31–46, Commandment of love – Dt 6, 4–5; Lv 19,18; Mark 12, 29–31; Mat 22, 34–40, Law – Rom 8,2; Rom 13,10, Liberty – John 8,32, Truth – John 14,6; Following – John 15,12–17.

Several conclusions come from the synthesis. Perichoretic and unifying character of love, which unifies God and man in only one 'we', arises from the basics of love of the Trinity. This is possible due to work of Jesus Christ that gives salvation. He is incarnation of love and truth, he is example alone and measure of our love, he is the Law of christians. Christ is attended in our heart owing to Holy Spirit and this is the spiritual aspect of love. The love of Christ is working in us, it calls in life of love to neighbour, i.e. to everyone who is near. It also leads us to become perfect and saint. Our answer in freedom should be evident through impersonating and following the holy examples, Jesus Christ or Virgin Mary at the best. The closest examples, who can teach us to love are children.

Keywords: Love to neighbour, Commandment of love, Law of freedom, Following the Christ, Love in truth. Number of characters: 94188.